Kiswahili

1

Kitabu cha Mwanafunzi

Tusome Early Literacy Programme

Yaliyomo

Utangulizi ii
Dibaji ii
Wiki ya 1 1
Wiki ya 2 6
Wiki ya 3 11
Wiki ya 4 16
Wiki ya 5 21
Wiki ya 6 26
Wiki ya 7 31
Wiki ya 8 36
Wiki ya 9 41
Wiki ya 10 46
Wiki ya 11 51
Wiki ya 12 56
Wiki ya 13 61
Wiki ya 14 66
Wiki ya 15 71
Wiki ya 16 76
Wiki ya 17 81
Wiki ya 18 86
Wiki ya 19 91
Wiki ya 20 96
Wiki ya 21 101
Wiki ya 22 106
Wiki ya 23 111
Wiki ya 24 116
Wiki ya 25 121
Wiki ya 26 126
Wiki ya 27 131
Wiki ya 28 136
Wiki ya 29 141
Wiki ya 30 146

Utangulizi

Tangu kupata uhuru, serikali ya Kenya imetambua elimu kama mojawapo ya haki za kimsingi za binadamu; kwa hivyo imejitolea kuwapa wananchi wake wote elimu bora. Raslimali nyingi zimewekezwa ili kuimarisha upatikanaji, umuhimu, usawa na ubora, vipengee ambavyo vimeboresha miundomsingi na kuongeza idadi ya wanaohudhuria masomo katika nyanja tofauti za elimu na mafundisho.

Serikali inatambua ya kwamba ili kuweza kushindana katika nyanja za kimataifa na kuimarika kiuchumi, taifa linahitaji elimu inayowawezesha wananchi kuwa wabunifu, kupata elimu ya kudumu maishani na wanaoweza kufanya kazi zilizo tata na zenye changamoto. Elimu pia inafaa kuwawezesha wananchi kutatua shida katika jamii, kukata shauri, kufanya kazi bila kufuatiliwa, kuwajibika na pia waweze kusoma, kupiga mambomsasa na kupata ujuzi wa kujidhihirisha. Maendeleo ya kudumu yanahitaji kila binadamu apate maarifa ya karne ya 21, ujuzi, mtazamo na maadili yanayohitajika kudumisha maisha ya siku za usoni. Mkazo unatiliwa kwenye elimu inayowezesha kusoma na kufanya hesabu. Nchi ya Kenya imefanya maendeleo katika kuhakikisha ubora wa elimu. Miradi mbalimbali imewekwa ili kuangazia ubora wa elimu katika madarasa ya chini ya shule za msingi.

Kitabu hiki cha Tusome, bila shaka, kitaimarisha masomo kuanzia darasa la 1 na la 2 ya shule za msingi kwenye somo la kujua kusoma na kuandika. Mpangilio wa masomo unahakikisha ya kwamba wanafunzi wote nchini Kenya wanaweza kusoma na kuelewa ifikapo mwisho wa mwaka. Kwa hivyo, nawahimiza washirika wetu waendelee kusaidia sekta ya elimu katika utekelezaji wa mikakati na mbinu ili kuboresha elimu.

Prof. Jacob T. Kaimenyi, PhD, FICD, EBS

Waziri wa Elimu, Sayansi na Teknolojia

Dibaji

Lengo la Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia ni kutoa elimu bora kwa wanafunzi wote bila kuzingatia hali yao ya kuichumi na kijamii. Mabadiliko yamefanywa ili kuimarisha sekta ya elimu. Mabadiliko haya yana mtazamo wa kuifanya nchi ishindane kimataifa. Mipango ya utafiti kama vile Tathmini ya Kitaifa na Ufuatiliaji wa Mafanikio ya Masomo (NASMLA) na Muungano wa Kusini na Mashariki mwa Afrika wa Kufuatilia Ubora wa Elimu (SACMEQ) inaonyesha kuwa kuna umuhimu wa kuboresha mafanikio katika uwezo wa kusoma na kufanya hesabu.

Maendeleo yaliyofanyika hivi karibuni katika nchi ya Kenya yalionyesha kuwa kuna haja zaidi ya kuwa na mfumo wenye kina wa kuhakikisha ubora wa elimu. Mabadiliko haya yamo katika Katiba ya Kenya (2010) na Ruwaza ya Kenya ya 2030. Katiba ya Kenya inahakikishia kila mtoto nchini masomo ya msingi yasiyo na malipo. Vilevile, Ruwaza ya Kenya ya 2030 inatarajia kuhakikisha kuwa kuna mabadiliko ya kimaendeleo nchini na pia ushindani katika nyanja za kimataifa ifikapo mwaka wa 2030. Kati ya matarajio ni kutoa elimu bora na mafundisho ili kuhakikisha wanafunzi wanapata ujuzi wa hali ya juu. Mfumo uwe wa kupatia wanafunzi ujuzi wa kazi utakaounganisha nchi na soko la kimataifa. Nakala ya Kikao Cha Bunge Nambari 14 ya 2012 inaonyesha njia mwafaka na wanafunzi asilimia mia moja waweze kukamilisha masomo katika elimu ya msingi bila kuathiri ubora wa elimu.

Wizara ya elimu inatazamia kuboresha elimu katika madarasa ya chini ya shule za msingi hasa ikizingatia uwezo wa kusoma na kuandika na kufanya hesabu. Mradi wa Kitaifa wa Tusome unaodhaminiwa na Shirika la Maendeleo ya Kimataifa la Amerika (USAID) na Shirika la Maendeleo ya Kimataifa la Uingereza (DFID), unakusudia kuboresha matokeo ya kuweza kusoma na kuandika katika madarasa ya 1 na ya 2. Mradi huu unalenga kuboresha uwezo wa walimu wa kuelekeza darasani, kuhakikisha wanafunzi wamepata vitabu sahihi vya kusoma na vya ziada, na kuwaelekeza walimu kupitia kwa wakufunzi wa mashauri ya walimu (TAC Tutors) na walimu wakuu. Halikadhalika, utaanzisha njia mwafaka za kufuatilia na kutathmini matokeo ambayo itaunganisha mafunzo na matokeo katika kujifunza kusoma na kuandika. Mradi huu utatumia teknolojia ili kuimarisha mafunzo ya kujua kusoma na kuandika na kuongeza uwezo wa sekta ya elimu kuboresha matokeo ya masomo.

Kwa niaba ya Wizara ya Elimu, ninawasihi washikadau wote kushirikiana ili kuhakikisha utekelezaji wa mradi wa Tusome umefua dafu.

Dkt. Belio R. Kipsang

Katibu Mkuu,

Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia: Idara ya Elimu

Tamka sauti.

m

Soma neno.

anaona **paka** **mama**

Koki na Mugambi

Kuna marafiki wawili. Msichana anaitwa Koki na mvulana anaitwa Mugambi. Koki na Mugambi huenda kila asubuhi na mapema. Njiani, wao huona vitu mbalimbali. Koki anaona . Mugambi anaona 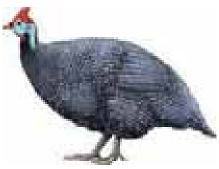. Koki anaona . Mugambi anaona . Wanapofika shule, Koki na Mugambi wanaona majengo ya shule. Koki anaona 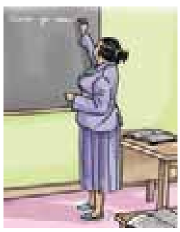. Mugambi anaona . Koki na Mugambi wanaona 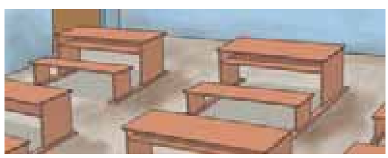.

Tamka sauti.

M **m**

Soma neno.

anaona **paka** **mama**

Koki na Mugambi

Baada ya masomo, Koki na Mugambi hurudi .

Wakiwa nyumbani, Mugambi anaona

na . Koki anaona

na 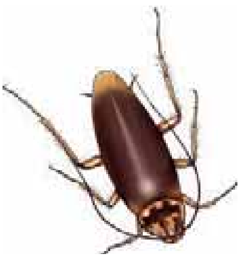 . Mugambi anaona na

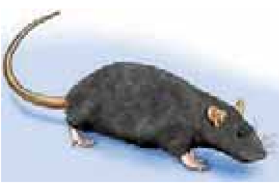 . Wote wanaona .

Tamka sauti.

■ **a** **m**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

● m a a

ma **a**

Soma silabi na maneno.

▬ ma ma a ma

mama **ama**

Tamka sauti.

▲ **A** **a**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

⬬ m a a m aa

ma **a** **maa**

Soma silabi na maneno.

★ ma ma a ma

mama **ama**

Mama na Paka

Mama anaona paka.

Paka anaona mama.

Tamka sauti.

■ **m M** **a A**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

★ m a a

ma **a**

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno.

Kwa mfano a ma - **ama**.

●

ma	**a**	**ma**	**a**

Katumbo

Tamka sauti.

■	**u**	**a**	**m**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

●	u	m u	a	m a
	u	**mu**	**a**	**ma**

Soma silabi na maneno.

▬	ma ma	ma u a	u a	u ma
	mama	**maua**	**ua**	**uma**

Tamka sauti.

▲	**U**	**u**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

⬬	u u	mu u	a a	ma a
	uu	**muu**	**aa**	**maa**

Soma neno zima.

★	**anaona**	**paka**	**na**

Paka na Ua

Mama anaona uma na maua.

Paka anaona ua.

Paka uma ua.

Tamka sauti.

■	**k**	**m**	**a**	**u**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

●	k a	k u	ka a	ku u
	ka	**ku**	**kaa**	**kuu**

Soma silabi na maneno.

▬	ku ku	u ku ta	ka ka	a mu a
	kuku	**ukuta**	**kaka**	**amua**

Tamka sauti.

▲	**K**	**k**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

⬬	k a	k u	m a	m u
	ka	**ku**	**ma**	**mu**

Soma sehemu za neno na neno lote.

★	a ka amua	a ka mu uma
	akaamua	**akamuuma**
	ku kaa	
	kukaa	

Paka na Kaka

Paka akaamua kukaa.

Mama akaamua kukaa.

Kaka akaamua kukaa.

Paka akamuuma kaka.

Paka akamuuma mama.

Tamka sauti.

■ u U k K

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno.

Kwa mfano: ma ka a – **makaa**

★

ma	ka	u	ka
kaa	mu	k	a

Sarufi: Soma sentensi hizi.

● Paka **na** uma.
Uma **na** makaa.
Mama **na** kaa.
Kaka **na** mama.

Mama na Paka

Mama anaona paka na ua.

Kaka anaona uma na makaa.

Paka anaona mama na kaa.

Kaka akaamua kukaa na paka.

Tamka sauti.

t k u

Tamka sauti ya herufi na silabi.

t a ta a t u tu u

ta **taa** **tu** **tuu**

Soma silabi na maneno.

ta ka ta ka a ta ka

takataka **ataka**

a ka ta ka a mu

akataka **amu**

Tamka sauti.

T t

Tamka sauti ya herufi na silabi.

tu u ku u mu u k u

tuu **kuu** **muu** **ku**

Soma sehemu za neno na neno lote.

★ ku mu ua a ka taka

kumuua **akataka**

ku mu uma a ka kataa

kumuuma **akakataa**

Kaka na Amu

Kaka anaona takataka.

Mama anaona takataka na makaa.

Amu anaona takataka, makaa na kaa.

Kaa akataka kumuuma amu.

Amu akakataa kumuua kaa.

Tamka sauti.

■ **l** **t** **k**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

● t i m i k i i

ti **mi** **ki** **i**

Soma silabi na maneno.

▬ ti ki ti ki ma m ku u ma ka a

tikiti **kima** **mkuu** **makaa**

Tamka sauti.

▲ **l** **i**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

⬬ ti i mi i ki i i i

tii **mii** **kii** **ii**

Soma sehemu za neno na neno lote.

★ a ka kaa a ka taka

akakaa **akataka**

a ka ka taa ku kaa

akakataa **kukaa**

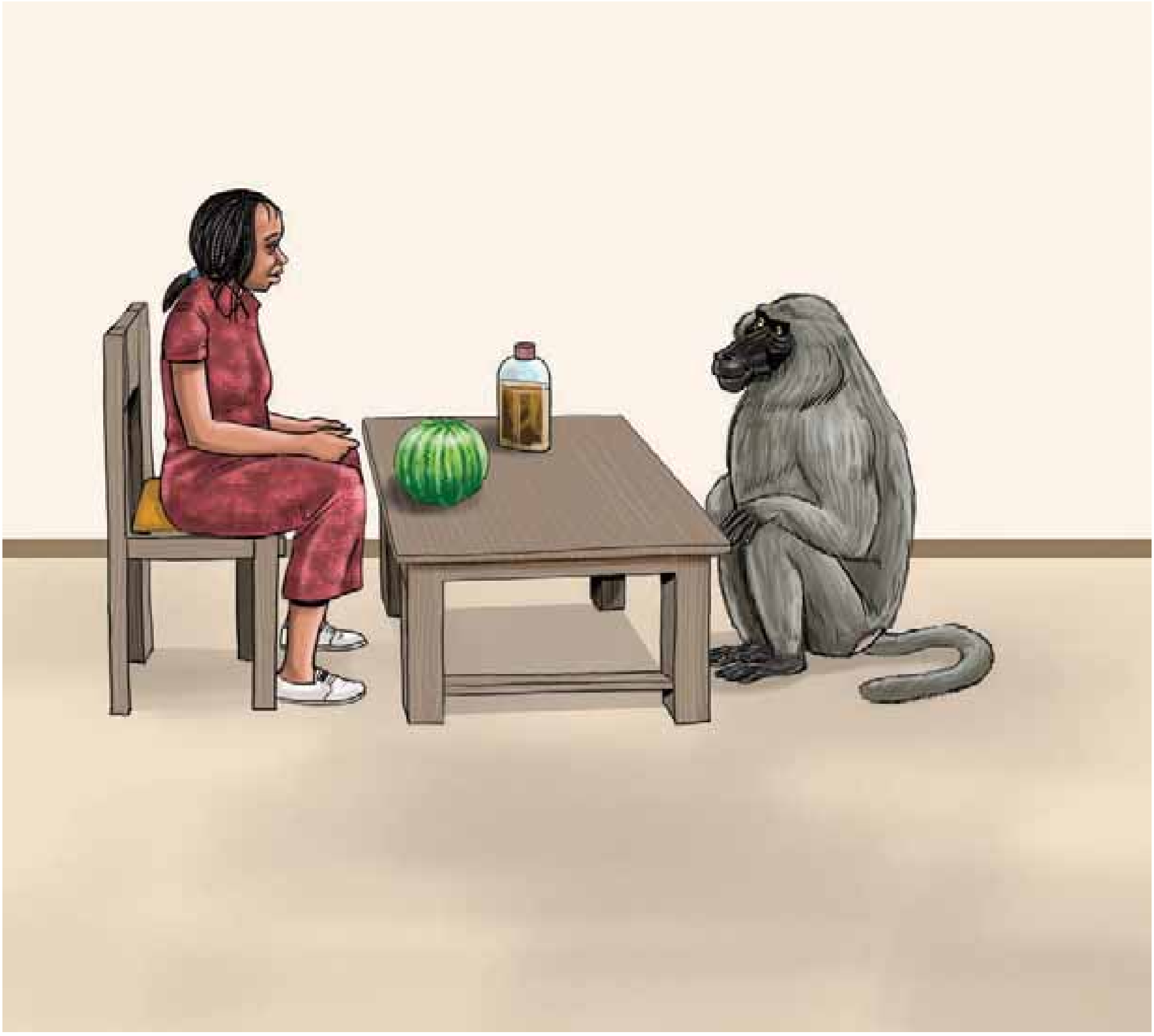

Mama na Kima Mkuu

Mama anaona Kima mkuu.

Kima mkuu anaona mama.

Mama anaona tikiti na uki mtamu.

Kima mkuu akataka kukaa na mama na amu.

Amu akakataa kukaa na kima mkuu na mama.

Mama akakataa kukaa na amu.

Mama akakaa na kima mkuu.

Tamka sauti.

■ t T i I

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno. Kwa mfano: ta tu - **tatu**

★

ma	**mi**	**mu**	**ta**
tu	**ki**	**ku**	**ka**

Sarufi: Soma sentensi hizi.

●

Wakati uliopo	**Wakati ujao**
Mama **ana**kaa	Mama **ata**kaa.
Mama **ana**taka	Mama **ata**taka.
Mama **ana**kataa	Mama **ata**kataa.

Amu na Matatu

Amu ataka matatu kuukuu na taa.
Kaka ataka takataka na makaa.
Kama amu atataka takataka na makaa, kaka atakataa katakata.

Tamka sauti.

n i t

Soma sauti ya herufi na silabi.

n a n u n i t u

na **nu** **ni** **tu**

Soma silabi na maneno.

m ti ni ki ti ni a na ka a a na o na

mtini **kitini** **anakaa** **anaona**

Tamka sauti.

N n

Tamka sauti ya herufi na silabi.

n a k a m a t a

na **ka** **ma** **ta**

Soma sehemu za neno na neno lote.

a na taka
anataka

a na ona
anaona

a na kataa
anakataa

a na tamani
anatamani

Sarufi: Soma sentensi hizi.

Umoja	Wingi
Mkate unanukia	Mikate inanukia.
Mti unanukia	Miti inanukia.

Tai Mkuu

Tai mkuu anakaa mtini.

Paka anakaa na kuku kitini.

Tai mkuu anaona paka na kuku.

Tai mkuu anataka kukaa na kuku.

Paka anakataa.

Tai mkuu anatamani kukaa na paka.

Kuku anakataa.

Tai mkuu ana...

Tamka sauti.

o **n** **i**

Soma sauti ya herufi na silabi.

n o k o m o t o

no **ko** **mo** **to**

Soma silabi na maneno.

no no mo to mo to ni m to to

nono **moto** **motoni** **mtoto**

Tamka sauti.

O **o**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

n o n oo n i n ii

no **noo** **ni** **nii**

Soma sehemu za neno na neno lote.

a na taka a na toa

anataka **anatoa**

a na ota a na kata

anaota **anakata**

Sarufi: Soma maneno haya.

Umoja	Wingi
kaa	**ma**kaa
ini	**ma**ini
tikiti	**ma**tikiti

Kanini na Katana

Kanini ni mtoto.

Anakaa na kaka Katana.

Katana anakata kuni. Kanini anaota moto.

Motoni mna ini nono.

Katana anaona konokono.

Anatoa mkuki. Anataka kuua konokono.

Katana anataka kutia konokono motoni.

Kanini anakataa.

Tamka sauti.

■ **n N** **o O**

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno. Kwa mfano: mo to - **moto**

★

m	na	mo	i	kaa	ni
a	to	ta	ka	u	no

Sarufi: Soma sentensi hizi.

●

Wakati uliopo (sasa)	Wakati ujao (kesho)
Koki **ana**lia	Koki **ata**lia.
Kamau **ana**nunua	Kamau **ata**nunua.
Koki **ana**tamani	Koki **ata**tamani.
Kamau **ana**mkatia	Kamau **ata**mkatia.

Kamau na Koki

Kamau ananunua kaimati,
asali na maini.
Koki anatamani asali.

Kamau anakataa kumpatia.

Koki anataka maini.
Kamau anakataa kumkatia.

Koki analia,

"Kamau nataka kaimati."
Kamau anamkatia kaimati.

Kaimati ni tamu.

Tamka sauti.

w **o** **n**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

w a w i w u w o

wa **wi** **wu** **wo**

Soma silabi na maneno.

wa tu wa to to wa na wa ta no

watu **watoto** **wana** **watano**

Tamka sauti.

W **w**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

w a k o n a t o

wa **ko** **na** **to**

Soma sehemu za neno na neno lote.

wa ka taka wa ka wa toa

wakataka **wakawatoa**

a ka wa ona a ka wa ita

akawaona **akawaita**

Sarufi: Soma sentensi hizi.

Umoja	**Wingi**
Mama **a**kamwona mtu	Mama **wa**kawaona watu.
Mama **a**kamtoa kuku	Mama **wa**kawatoa kuku.
Mama **a**kamwita mtoto	Mama **wa**kawaita watoto.

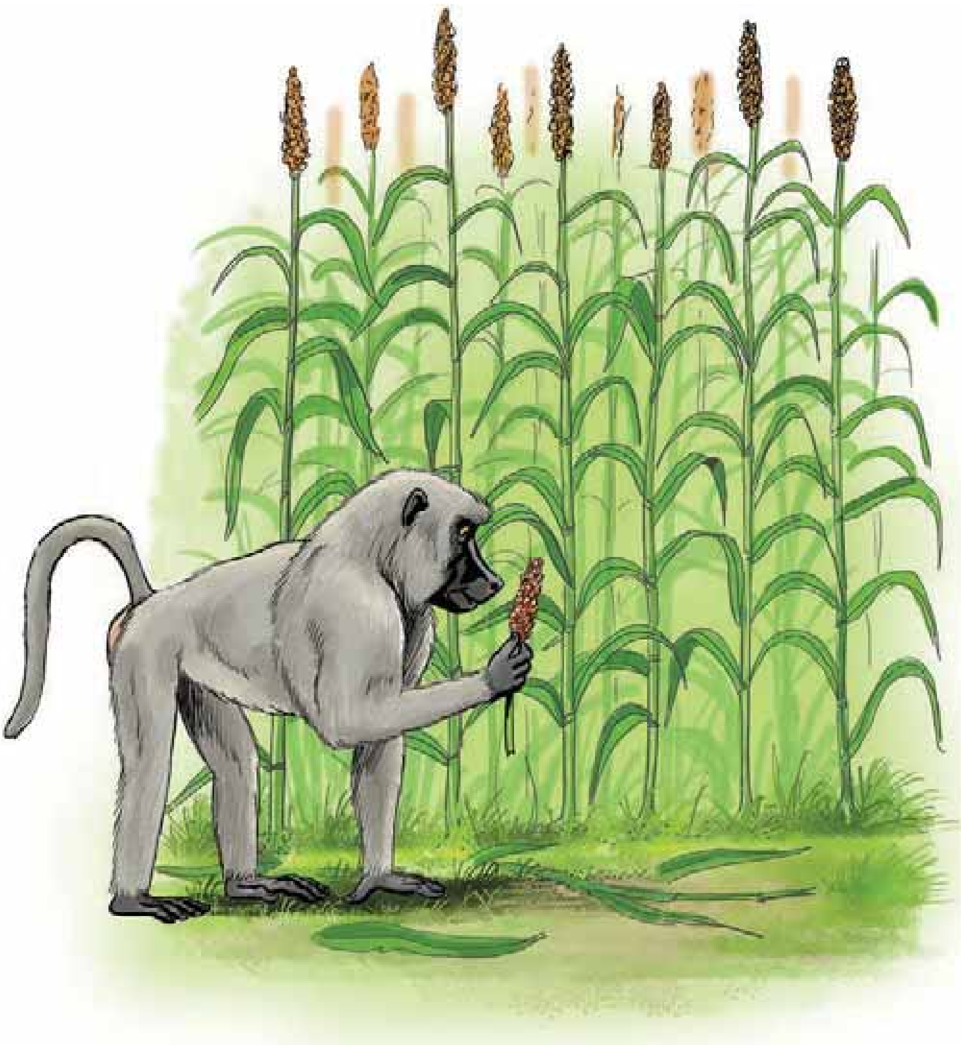

Watoto wa Kima

Kima ana watoto watano.

Watoto wa kima wana mikia mirefu.

Watoto wanataka mtama mtamu wa mama.

Mama anawaona watoto wa kima mtamani.

Mama anawaita watu.

Watu wanawatoa watoto wa kima mtamani.

Ungetaka kuwaona watoto wa kima wenye mikia mirefu?

Tamka sauti.

■ **e** **w** **o**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

● n e t e w e m we

ne **te** **we** **mwe**

Soma silabi na maneno.

▬ te na Ne e ma m ke ka ni ma we

tena **Neema** **mkekani** **mawe**

Tamka sauti.

▲ **E** **e**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

⬬ w e k e w i w o

we **ke** **wi** **wo**

Soma sehemu za neno na neno lote.

★ a ka muona a ka muita

akamuona **akamuita**

a ka m timua a ki m kamata

akamtimua **akimkamata**

Sarufi: Soma sentensi hizi.

◆

Umoja	**Wingi**
Mtoto **a**nataka	Watoto **wa**nataka.
Mtoto **a**naona	Watoto **wa**naona.
Mtoto **a**natamani	Watoto **wa**natamani.
Mtoto **a**naokota	Watoto **wa**naokota.

Neema na Mwewe

Amina akaketi mkekani akiota moto.

Akamuona mwewe akimkamata kuku.

Akamuita Neema, “Neema, Neema!”

Neema akaitika, “Naam, Amina.”

Amina akaita tena, “Neema! Ona mwewe.”

Neema akaokota mawe na kumtimua mwewe.

Mwewe akatua mtini.

Amina na Neema wakaketi mkekani wakiota moto na kukata mkate.

Tamka sauti.

e E w W

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno.

Kwa mfano: wa tu - **watu**

ka	tu	m	wa	te	we
i	a	to	ma	mi	ta

Sarufi: Soma sentensi hizi.

Wewe **una**taka - Mtoto **ana**taka.
Wewe **una**ona - Mtoto **ana**ona.
Wewe **una**ita - Mtoto **ana**ita.
Wewe **una**okota - Mtoto **ana**okota.

Tai na mtoto wa paka

Owino ana watoto watatu: Wata, Wakio na Waki.
Watoto wa Owino wana mtoto wa paka.
Tai mtini anamuona mtoto wa paka.
Anatamani kumkamata mtoto wa paka.
Watoto wanaita Owino.
Owino anamuona tai na mtoto wa paka.
Owino anaokota tawi.

Tamka sauti.

■ l e w

Tamka sauti ya herufi na silabi.

● l e l i l u l o

le **li** **lu** **lo**

Soma silabi na maneno.

▬ Lo la ni li ma u Ne li ma la ki ni

Lolani **limau** **Nelima** **lakini**

Tamka sauti.

▲ L l

Tamka sauti ya herufi na silabi.

⬬ l a w e n e k e

la **we** **ne** **ke**

Soma sehemu za neno na neno lote.

★ a ka m letea a ka litema

akamletea **akalitema**

a ki li tema li li kuwa

akilitema **lilikuwa**

Sarufi: Soma maneno haya.

◆

Wakati uliopita	Wakati ujao
aliona	**ata**ona
alilala	**ata**lala
alilia	**ata**lia
alitamani	**ata**tamani
aliwaletea	**ata**waletea

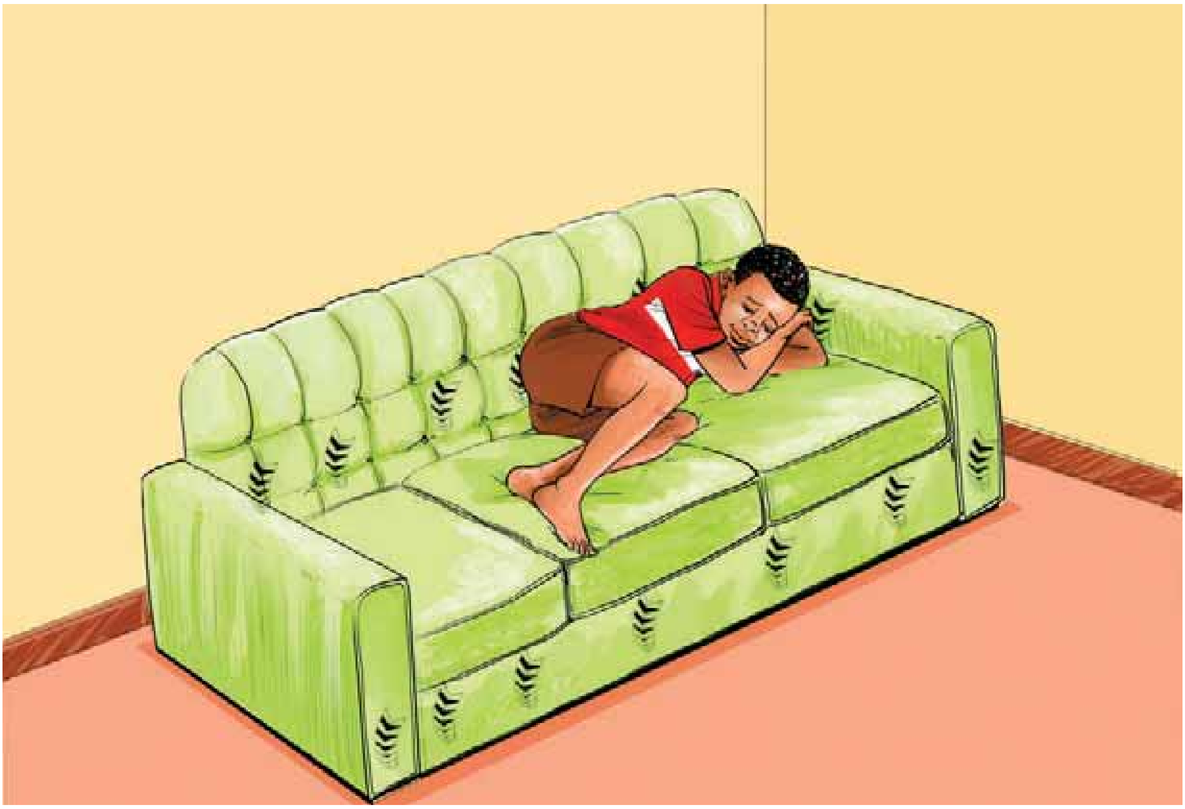

Lolani na Nelima

Lolani alilala kitini.

Nelima akamletea limau.

Lolani akala.

Lo! Limau lilikuwa kali.

Lolani akalitema limau na kulia.

Nelima akaona Lolani akilitema limau.

Nelima akamletea Lolani muwa.

Lakini Lolani hakula muwa.

Nelima akamletea asali.

Lolani akala asali.

Asali ni tamu.

Tamka sauti.

■ **h** **l** **e**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

● h a h o h u h e

ha **ho** **hu** **he**

Soma silabi na maneno.

▬ ha mu ka ha wa ho te li ni He le na

hamu **kahawa** **hotelini** **Helena**

Tamka sauti.

▲ **H** **h**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

⬬ h i w i l i k i

hi **wi** **li** **ki**

Soma sehemu za neno na neno lote.

★ a li nunua a ka m letea

alinunua **akamletea**

a ka tokea ha ku taka

akatokea **hakutaka**

Sarufi: Soma sentensi zifuatazo.

◆
1. mama **mfupi**
2. mtoto **mrefu**
3. amu **mnene**
4. paka **mkubwa**

Hotelini

Helena alinunua kaimati, mkate na kahawa hotelini.

Alikuwa na hamu ya kahawa tamu.

Mama akatokea na kuketi kitini.

Helena akamletea kahawa tamu, kaimati na mkate.

Lakini mama alitaka kula wali kwa maini.

Hakutaka kahawa tamu, kaimati na mkate kama Helena.

Tamka sauti.

■ **h H** **l L**

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno.
Kwa mfano: **hoteli**.

★

te	ho	ta	la	li	na
te	we	ti	ma	ni	le

Sarufi: Soma maneno haya.

●

Umoja	Wingi
akamletea	**wakawa**letea
akamuona	**wakawa**ona
akamuita	**wakawa**ita
akalia	**waka**lia

Halake na Lina

Halake: Niliokota lulu. Nikaiweka katika taulo.

Lina: Niliona taulo kitini. Nikaitoa na kuiweka uani. Niliona lulu na kuiokota.

Halake: (*Akimwambia Ali*) Nimemwona Lina na ile lulu.

Ali: Ninaitaka lulu. (*Lina anakataa*)

Halake: (*Akilia*) Mama! Mama!

Lina: Nimeiweka lulu kitini.

Ali: Lina ameiweka lulu kitini. *(Halake anaiokota ile lulu.)*

Tamka sauti.

s h l

Tamka sauti ya herufi na silabi.

s a s i s o s e

sa **si** **so** **se**

Soma silabi na maneno.

Sa u mu so ko a su bu hi Sa ra

Saumu **soko** **asubuhi** **Sara**

Tamka sauti.

S **s**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

s u h u l u w u

su **hu** **lu** **wu**

Soma sehemu za neno na neno lote.

wa li kutana

walikutana

wa li wa tesa

waliwatesa

ni ta wa sema

nitawasema

a li sononeka

alisononeka

Sarufi: Soma maneno haya.

Umoja	Wingi
aliwatesa	**wali**watesa
aliwasema	**wali**wasema
alikutana	**wali**kutana
alisononeka	**wali**sononeka

Sara na Saumu

Sara na Saumu wanakaa Masii karibu na soko la Sokomoko.

Asubuhi walikutana na watoto sita wa mtaani.

Watoto hawa waliwatesa na kuwatusi Sara na Saumu.

Saumu alisononeka sana. Sara alikuwa na wasiwasi sana.

Sara akasema, “Msinitese wala kunitusi. Nitawasema kwa baba na mama.”

Wale watoto wakatoroka.

Tamka sauti.

b **s** **h**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

b a b e b u b o

ba **be** **bu** **bo**

Soma silabi na maneno.

bi s ku ti ba ku li bi ri ka m ke be

biskuti **bakuli** **birika** **mkebe**

Tamka sauti.

B **b**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

b i s i k i h i

bi **si** **ki** **hi**

Soma sehemu za neno na neno lote.

wa li amka wa ka tamani

waliamka **wakatamani**

wa ka toa wa ka tabasamu

wakatoa **wakatabasamu**

Sarufi: Soma sentensi hizi.

Umoja	**Wingi**
Mtoto **ali**amka	Watoto **wali**amka.
Mtoto **ali**toa	Watoto **wali**toa
Mtoto **ali**tamani	Watoto **wali**tamani.
Mtoto **ali**tabasamu	Watoto **wali**tabasamu.

Biskuti

Asubuhi baba, mama na watoto waliamka.

Watoto wakatamani kula biskuti.

Kulikuwa na bakuli, birika, bilauri na mkebe kabatini.

Mama akatoa birika akaona bilauri.

Watoto wakatoa bilauri wakaona buibui.

Baba, akamtoa buibui.

Watoto wakatoa mkebe, wakaona biskuti.

Watoto wakatabasamu.

Tamka sauti.

■ b B s S

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno.

Kwa mfano: u si ku - **usiku**.

★

ma	ku	u	sa	ki	ba
si	li	na	bu	i	ha

Sarufi: Soma sentensi hizi.

●

Umoja	**Wingi**
Mtu **aka**m**u**ona kuku	Watu **wa**ka**wa**ona kuku.
Mtu **aka**m**k**amata kuku	Watu **wa**ka**wa**kamata kuku.
Mtoto **a**ka**mu**ona buibui	Watoto **wa**ka**wa**ona buibui.

Wasia wa babu

Babu: Njooni hapa. Sikieni wasia huu. Nawasihi msome. Masomo ni muhimu sana. Masomo huleta hekima. Hekima huleta mali.

Watoto: Naam Babu. Sisi sote tutasoma.Usiwe na wasiwasi.

Babu: Msisahau kuwasiliana na walimu wenu.

Watoto: Naam Babu. Hatutasahau. Asante kwa wasia wako.

Tamka sauti.

■ **y** **b** **s**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

● y a y e y i y u

ya **ye** **yi** **yu**

Soma silabi na maneno.

▬ ma ya i Ye ru sa he ka ya ya ya

mayai **Yerusa** **hekaya** **yaya**

Tamka sauti.

▲ **Y** **y**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

⬬ y o b o l o h o

yo **bo** **lo** **ho**

Soma sehemu za neno na neno lote.

★ hu tu okea hu tu somea

hutuokea **hutusomea**

a na ye tii a ta ku somea

anayetii **atakusomea**

Sarufi: Soma sentensi zifuatazo.

◆

Huyu	Yule
1. Yaya **huyu** ni mzuri	Yaya **yule** ni mzuri.
2. Babu **huyu** ni mrefu	Babu **yule** ni mrefu.
3. Paka **huyu** ni mkali	Paka **yule** ni mkali.
4. Kuku **huyu** ni mnono	Kuku **yule** ni mnono.

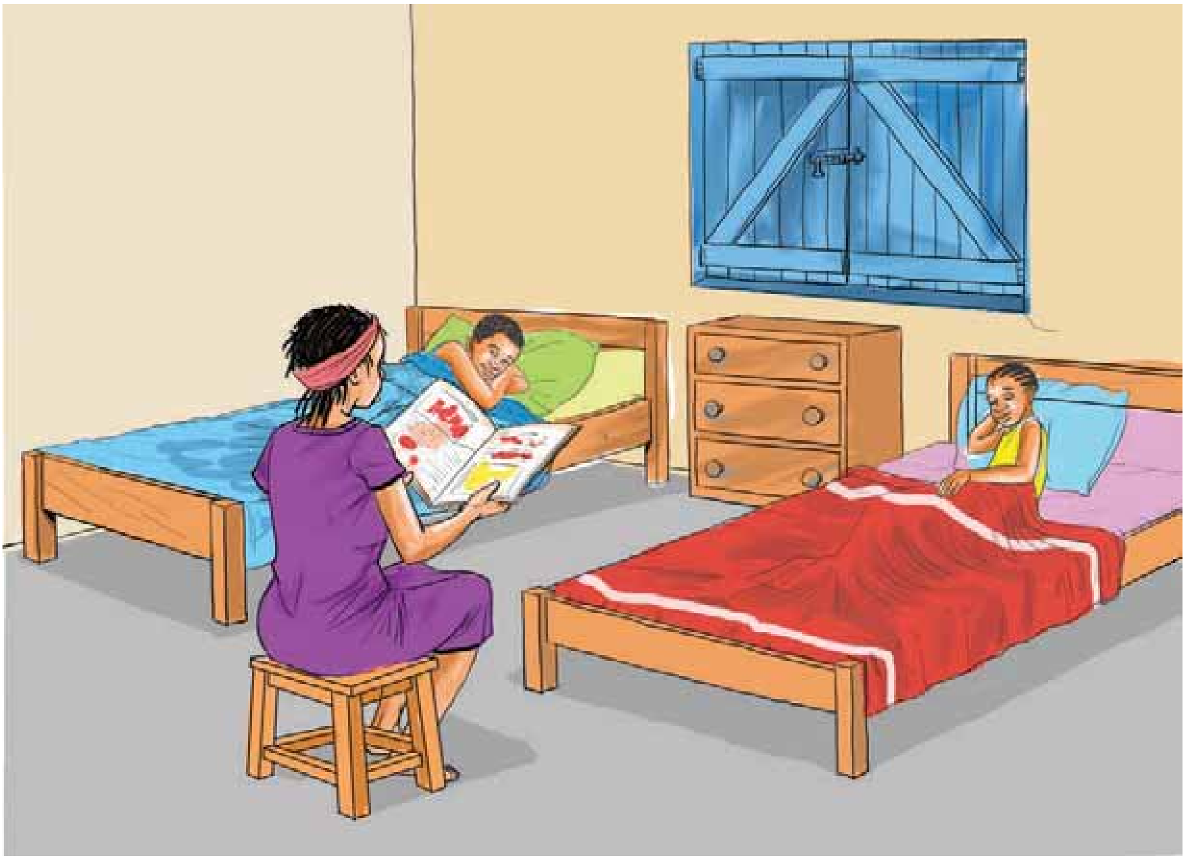

Yerusa yaya wetu

Yaya wetu ni Yerusa.

Kila asubuhi Yerusa hutuokea keki na mayai.

Kabla ya kulala, yeye hutusomea hekaya tamu tamu.

Ukiwa mtoto mtiifu, Yerusa hukusomea hekaya nyingi wakati wa kulala. Hekaya huwa tamu.

Tamka sauti.

■ **z** **y** **b**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

● z a z i z u z e

za **zi** **zu** **ze**

Soma silabi na maneno.

▬ zi zi ni za bi bu zi wa ni wa za zi

zizini **zabibu** **ziwani** **wazazi**

Tamka sauti.

▲ **Z** **z**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

⬬ z o s o y o b o

zo **so** **yo** **bo**

Soma sehemu za neno na neno lote.

★ wa li elekea

walielekea

wa li kula

walikula

ku wa bebea

kuwabebea

wa ka wa nunulia

wakawanunulia

Sarufi: Soma sentensi hizi.

◆

Umoja	**Wingi**
Huu ni **m**nazi wetu	Hii ni **mi**nazi yetu.
Huu ni **m**zabibu wetu	Hii ni **mi**zabibu yetu.
Huu ni **m**limau wetu	Hii ni **mi**limau yetu.
Huu ni **m**mea wetu	Hii ni **mi**mea yetu.
Huu ni **m**kebe wetu	Hii ni **mi**kebe yetu.

Zani na Ziki

Ilikuwa wakati wa likizo. Zani na Ziki walikuwa na zamu ya kutazama zizi lao na ziwa.

Kila asubuhi walielekea zizini.

Baadaye walielekea ziwani.

Huko waliona minazi na mizabibu.

Walikula zabibu. Waliwabebea wazazi wao zabibu na nazi.

Wazazi wakawanunulia zawadi. Zani akanunuliwa zawadi ya zeze. Ziki akanunuliwa zawadi ya miwani.

Tamka sauti.

■ z Z y Y

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno.

Kwa mfano: wa za zi - **wazazi**.

★

si	ka	za	wa	wa	na
zi	ha	i	ma	ti	ki

Sarufi: Soma maneno haya.

●

Wakati uliopo	Wakati uliopita
1. **an**akaa	**ali**kaa
2. **an**aona	**ali**ona
3. **an**alia	**ali**lia
4. **an**ataka	**ali**taka

Ayoo

Ayoo ni mtoto. Baba yake ni Otieno. Mama yake anaitwa Kanini.

Yeye hukaa na babu yake wilayani Kikuyu. Kila siku Ayoo huletewa mayai na shangazi yake Zainabu.

Bibi humwekea mabuyu kibuyuni. Ayoo hutamani chakula kitamu zaidi ya mabuyu. Yeye huomba ili babu yake awe na mali.

Tamka sauti.

■ **g** **z** **y**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

● g a g aa g e g i

ga **gaa** **ge** **gi**

Soma silabi na maneno.

▬ ki so go mi zi go ma go ti gaa gaa

kisogo **mizigo** **magoti** **gaagaa**

Tamka sauti.

▲ **G** **g**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

⬬ g u g i g o g oo

gu **gi** **go** **goo**

Soma sehemu za neno na neno lote.

★ wa ka wa samehe wa ka watega

wakawasamehe **wakawatega**

wa ka wa ona wa ka gaagaa

wakawaona **wakagaagaa**

Sarufi: Soma sentensi hizi.

◆

Umoja	**Wingi**
Hili ni bega	Haya ni **ma**bega.
Hili ni goti	Haya ni **ma**goti.
Hili ni sikio	Haya ni **ma**sikio.
Hili ni gego	Haya ni **ma**gego.

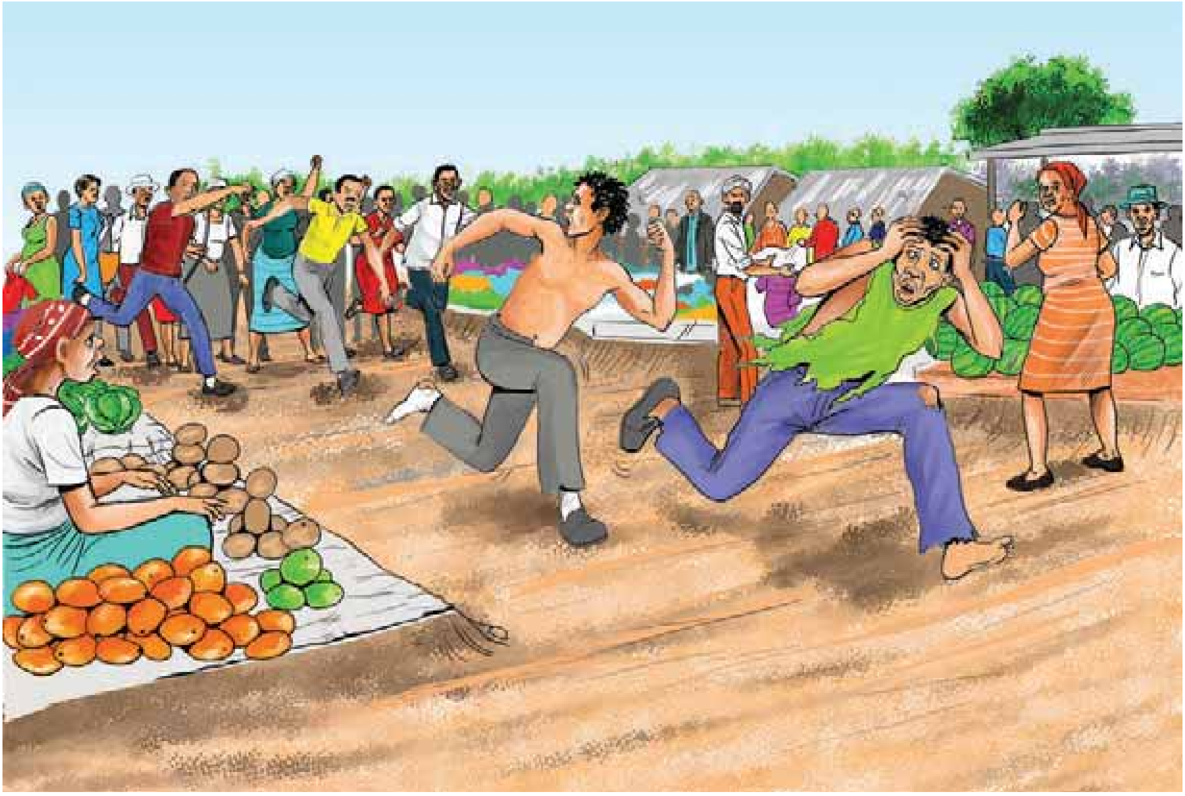

Wezi sokoni

Katika soko la Mogotio, kulitokea wezi watatu.
Walitaka kuiba mizigo sokoni.
Watu wakawaona.
Wezi wakataka kutoroka.
Watu wakawatega.
Mtego ukawakamata.
Wezi wakaumia sana.
Kuna wale waliumia visogo. Wengine wakaumia mabega, magoti na miguu.
Wezi wakagaagaa.
Muuguzi akawatibu.
Watu wakawasamehe.
Kutoka siku hiyo wezi hawakuiba tena.

Tamka sauti.

■ **d** **g** **z**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

● d e d i d u d o

de **di** **du** **do**

Soma silabi na maneno.

▬ de be do li A di di da ki ka

debe **doli** **Adidi** **dakika**

Tamka sauti.

▲ **D** **d**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

⬬ d a b a d e b e

da **ba** **de** **be**

Soma sehemu za neno na neno lote.

★ wa ka elekea ku ni nunulia

wakaelekea **kuninunulia**

tu ta nunua a ka kubali

tutanunua **akakubali**

Sarufi: Soma sentensi hizi.

◆

Umoja	Wingi
Hili ni debe	**Haya** ni **ma**debe.
Hili ni godoro	**Haya** ni **ma**godoro.
Hili ni doli	**Haya** ni **ma**doli.
Hili ni dau	**Haya** ni **ma**dau.

Adidi na Baba sokoni

Baba aliita, “Adidi! Amka! Leo ni siku ya soko.”

Adidi aliamka baada ya dakika kumi.

Wakaelekea soko la Gede.

Baba akasema, “Adidi, leo tutanunua dagaa, dania, debe na godoro.”

Adidi akauliza, “Baba, unaweza kuninunulia soda, doli na gololi?”

“Sawa Adidi, nitakununulia.” Baba akakubali.

Tamka sauti.

■ g G d D

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno.
Kwa mfano: da ki ka - **dakika**.

★

m	go	ge	be	de	ki
da	ma	ti	ka	te	mu

Sarufi: Soma sentensi hizi.

●

1. Kaka ali**enda** shuleni.
2. Mtoto ali**lia** kitini.
3. Jitu lili**simama** njiani.
4. Bibi ali**beba** mzigo.

Kazi ya Kogo na Radoli

Kogo na Radoli walikaa Migori. Kazi yao ilikuwa kubeba mizigo mizito. Kila asubuhi walibeba magunia mazito ya mboga na mihogo. Kila usiku mabega na miguu yao iliuma sana. Walikula ugali kwa uyoga. Walikubaliana kugawana hela baada ya kazi.

Tamka sauti.

■ j d g

Tamka sauti.

● j a j aa j e j i

ja **jaa** **je** **ji**

Soma sentensi hizi.

1. Kaka alienda shuleni.
2. Mtoto alilia kitini.
3. Jitu lilisimama njiani.
4. Bibi alibeba mzigo.

Tamka sauti.

▲ J j

Tamka sauti ya herufi na silabi.

⬬ j u g u d u j o

ju **gu** **du** **jo**

Soma sehemu za neno na neno lote.

★ wa na kijiji wa ka mu amini

wanakijiji **wakamuamini**

ha wa ku amini a ka li patia

hawakuamini **akalipatia**

Sarufi: Soma sentensi hizi.

1. Dada ameketi wapi?
2. Paka amesimama wapi?
3. Mwalimu ameandika wapi?
4. Jiwe liko wapi?

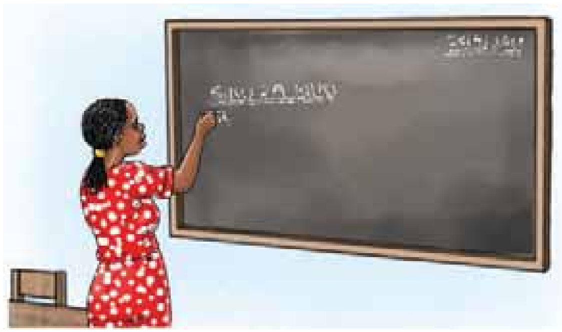

Jilo na Jitu

Siku ya Jumatatu jioni, Jilo aliona jitu kijijini.

Akasema, “Nimeliona jitu majanini.” Wanakijiji hawakuamini.

Siku ya Jumanne, Jumatano na Alhamisi mchana akaliona jitu tena.

Siku ya Ijumaa asubuhi jitu likasema, “Jilo, nataka kula.”

Jilo alijawa na wasiwasi.

Akalipatia jitu jiwe la moto.

Jitu likala jiwe na kuzimia.

Siku ya Jumamosi walilizika jitu. Jumapili ilipofika walifanya sherehe kwa heshima ya Jilo. Wanakijiji wote walimwamini jilo.

Tamka sauti.

■ **r** **g** **j**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

● r e r a r i r o

re **ra** **ri** **ro**

Soma silabi na maneno.

▬ ra i s ga ri ra di Ja nu a ri

rais **gari** **radi** **Januari**

Tamka sauti.

▲ **R** **r**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

⬬ r u j i w a g a

ru **ji** **wa** **ga**

Soma sehemu za neno na neno lote.

★ li li simama tu ka sikia

lilisimama **tukasikia**

a ki malizia wa ka torokea

akimalizia **wakatorokea**

Sarufi: Soma sentensi hizi.

◆

Wakati uliopo	**Wakati ujao**
Rais a**na**kuja kijijini	Rais a**ta**kuja kijijini.
Rais a**na**simama barabarani	Rais a**ta**simama barabarani.
Rais a**na**wasihi watu	Rais a**ta**wasihi watu.
Rais a**na**furahi sana	Rais a**ta**furahi sana.

Ziara ya Rais

Ilikuwa siku ya Jumatatu mwezi wa Januari Rais alipotutembelea. Rais wetu alikuja kijijini kukutana na raia. Gari lake lilisimama barabarani.

Rais akasema, “Nawasihi mkae kwa amani na watu wote.” Siku hiyo, wanakijiji walikuwa na furaha sana.

Akimalizia ziara yake, mara tukasikia radi.

Watu wakatorokea madukani.

Kesho yake barabara ilikuwa imejaa maji.

Tamka sauti.

■ j J r R

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno.

Kwa mfano: I ju maa - **Ijumaa**.

★

tu	no	ji	ki	i	do
maa	i	ju	n	ma	ta

Sarufi: Soma sentensi hizi.

●

Wakati uliopita	Wakati ujao
Zakayo **ali**lala kitini	Zakayo **ata**lala kitini.
Zakayo **ali**sugua jino	Zakayo **ata**sugua jino.
Mama **ali**muona Zakayo	Mama **ata**muona Zakayo.
Mama **ali**elekea dukani	Mama **ata**elekea dukani.

Jino la Zakayo

Jumamosi asubuhi, Zakayo alilala kitini.
Jino lake lilikuwa linamuuma.
Alilala huku akilisugua jino kwa kidole.
Mara alijikaza kuelekea jikoni.
Huko aliokota jivu na kuliweka kwenye jino.
Mama yake alimuona ameketi jikoni akilia.
Mama alielekea dukani. Akanunua dawa na kumletea.
Akanywa dawa. Jino likatulia.

Tamka sauti.

■ m a u k

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno.

Kwa mfano: ma ma - **mama**.

★

kaa	ma	mu	ka	m
maa	ku	a	kuu	u

Sarufi: Soma sentensi hizi.

●

Umoja	Wakati ujao
Kaka **aka**amua kuamka	Kaka **waka**amua kuamka.
Kaka **aka**muuma kaa	Kaka **waka**wauma kaa.

Kaka na Kaa

Kuku akaamua kuamka.

Paka akaamua kuamka.

Mama akaamua kuamka.

Kaka akaamua kuamka.

Kaka akaamua kukaa na kaa.

Kaa akamuuma kaka.

Paka akamuuma kaa.

Tamka sauti.

t T i I n N o O

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno.

Kwa mfano: ta mu - **tamu**

ni	m	na	ta	mi
mu	ti	i	nu	ma

Sarufi: Soma sentensi hizi.

Wakati uliopo	**Wakati ujao**
Tai a**na**kaa	Tai a**ta**kaa.
Kima a**na**kataa	Kima a**ta**kataa.
Tai a**na**mtuma	Tai a**ta**mtuma.
Konokono a**na**kataa	Konokono a**ta**kataa.

Tai na Kima

Tai anakaa na kima mtini.
Tai anataka kununua asali na ini nono.
Tai akamtuma kima.
Kima akakataa.
Tai akaona konokono mtini.
Akamuita na kumtuma.
Konokono akakataa.
Tai akanuna.

Tamka sauti.

w W e E l L h H

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno.

Kwa mfano: mi wi li - **miwili**

ki	a	wi	li	wa
ka	mi	tu	ha	wi

Sarufi: Soma sentensi hizi.

Wakati uliopita	**Wakati ujao**
Katile a**li**wahukumu	Katile a**ta**wahukumu.
Barasa a**li**lia	Barasa a**ta**lia.
Wakili a**li**lalamika	Wakili a**ta**lalamika.
Hawa a**li**lewa	Hawa a**ta**lewa.

Wamiti na Hawa

Wamiti na Hawa walienda sokoni. Walinunua mboga, nyanya na vitunguu.

Wamiti aliona viatu vizuri vya bei ghali.

Alivitamani lakini hakuwa na pesa. Wamiti alivichukua viatu akampa Hawa.

Walishikwa na kupelekwa katika mahakama. Wote walihukumiwa miaka miwili na hakimu. Wamiti na Hawa waliomba msamaha.

Tamka sauti.

■ s S b B y Y z Z

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno.

Kwa mfano: sa ba - **saba**.

★

wa	mo	sti	sa	mi	zi
bi	to	ya	ba	ma	s

Sarufi: Soma sentensi hizi.

●

Wakati uliopo	Wakati ujao
Ni**na**sikia mayowe	Ni**ta**sikia mayowe.
Ni**na**tazama moto	Ni**ta**tazama moto.
Ni**na**uzima moto	Ni**ta**uzima moto.
Ni**na**elekea sebuleni	Ni**ta**elekea sebuleni.

Waya wawaka moto

Tulisikia mayowe tukiwa sebuleni.

"Tokeni!" Baba akasema.

Sote tukatoka.

Kutazama tukaona moto ukiwaka sana.

Waya wa stima jikoni mwa jirani wetu uliwaka moto.

Sote tukawa na wasiwasi sana.

Wazimamoto wakafika.

Wakauzima moto uliokuwa umeenea.

Mioyo yetu ikatulia, tukaelekea sebuleni tena.

Tamka sauti.

g G d D j J r R

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno. Kwa mfano: Ju ni - **Juni**

ni	ma	ju	se	mba
go	a	sti	de	mbe

Sarufi: Soma maneno haya.

Wakati uliopo	Wakati uliopita
wanasoma	**wali**soma
wanafurahia	**wali**furahia
wanarudi	**wali**rudi
wanasaidia	**wali**saidia

Hali ya Hewa

Januari na Februari kuna joto na jua kali. Watoto wanasoma kwa bidii sana. Aprili ni likizo. Baada ya likizo watoto husoma miezi ya Mei, Juni hadi Julai. Agosti huwa likizo tena. Watoto hufurahia kusaidia wazazi. Wao hurudi kusoma kwa miezi mitatu hadi likizo ya sikukuu ya Disemba.

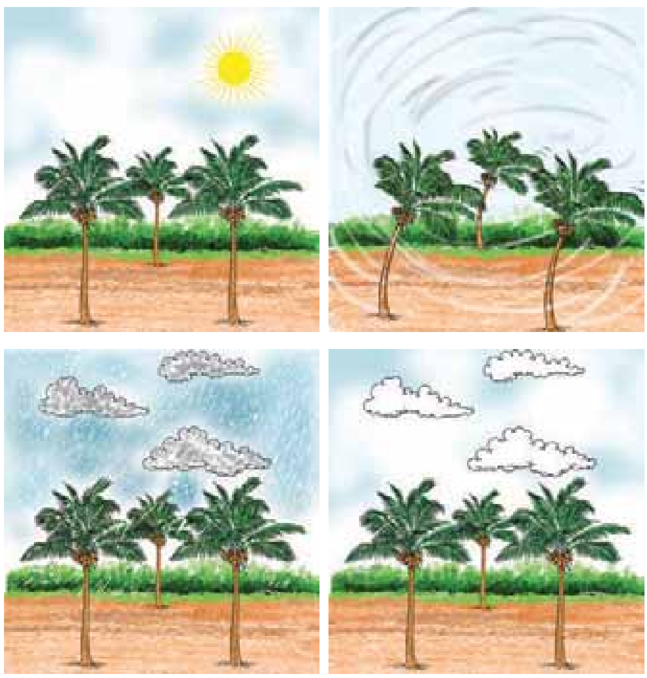

Tamka sauti.

p **g** **d**

Soma sauti za herufi na silabi.

p e p i p u p o

pe **pi** **pu** **po**

Soma silabi na maneno.

pa sa ka Pa te Pe te ro pa pa

pasaka **Pate** **Petero** **papa**

Tamka sauti.

P **p**

Soma silabi.

e **a**

we **wa**

pwe **pwa**

Soma sehemu za neno na neno lote.

wa li ona wa ki tumia

waliona **wakitumia**

wa li tumia i li po wadia

walitumia **ilipowadia**

Sarufi: Soma sentensi hizi.

Umoja	**Wingi**
Huyu ni punda **mmoja**	**Hawa** ni punda **wawili.**
Huyu ni papa **mmoja**	**Hawa** ni papa **watatu.**
Huyu ni pweza **mmoja**	**Hawa** ni pweza **wanne.**
Huyu ni samaki **mmoja**	**Hawa** ni samaki **watano.**

Sikukuu ya Pasaka

Sikukuu ya pasaka ilipowadia, Petero na wazazi wake walitoka Pate na kuelekea Faza. Walitumia magari mawili hadi Mpeketoni. Wakatumia dau kuvukia Bahari Hindi hadi kisiwani Faza. Kule kisiwani, waliona watu sita wakitumia punda kubebea mizigo na watu. Pia waliona papa na pweza. Papa walikuwa ishirini na pweza walikuwa kumi na wanne.

Tamka sauti.

■ **f F** **p P**

Soma sauti za herufi na silabi.

● f i f e f o f a

fi **fe** **fo** **fa**

Soma silabi na maneno.

▬ a li fa u lu fa ra si pi ki pi ki fo le ni

alifaulu **farasi** **pikipiki** **foleni**

Tamka sauti.

▲ **F** **f**

Soma sauti za herufi na silabi.

⬬ p e f e k e w e

pe **fe** **ke** **we**

Soma sehemu za neno na neno lote.

★ ki li furahi

kilifurahi

wa li furahi

walifurahi

wa m salimie

wamsalimie

wa li safiri

walisafiri

Sarufi: Soma sentensi hizi.

◆

Umoja	**Wingi**
Hii ni pikipiki **moja**	Hizi ni pikipiki **mbili**.
Hii ni matatu **moja**	Hizi ni matatu **tatu**.
Hii ni baiskeli **moja**	Hizi ni baiskeli **nne**.
Hii ni meli **moja**	Hizi ni meli **tano**.

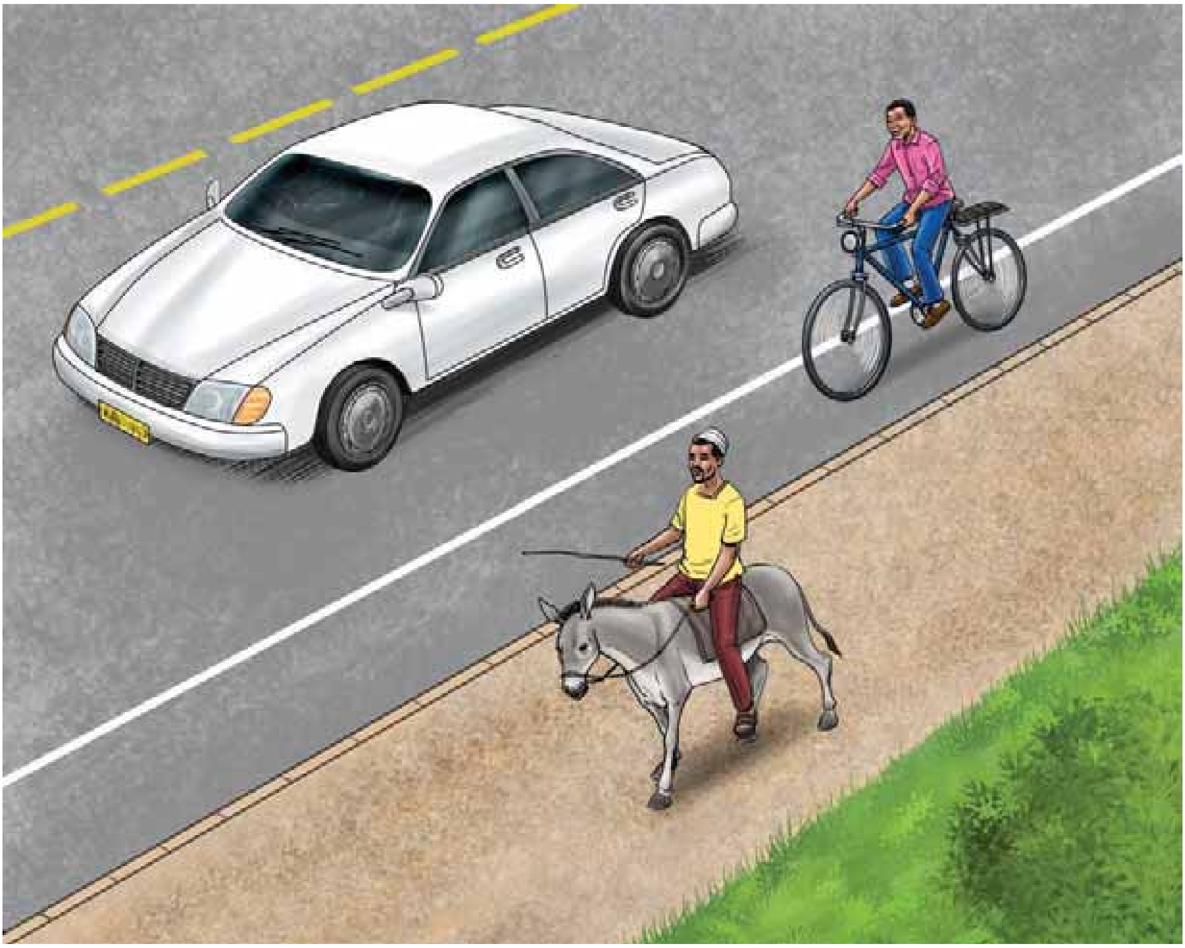

Matokeo ya Apese

Apese alifaulu mtihani wa darasa la nane. Alipata alama mia nne hamsini.

Kijiji kizima kilifurahi sana.

Wanakijiji walifurahi na kupiga vigelegele.

Walisafiri kwa kutumia farasi wanne, mabasi mawili na pikipiki kumi na mbili. Wengine walisafiri kwa kutumia matatu tano na baiskeli ishirini na tano.

Wakapiga foleni ili wamsalimie Apese.

Wazazi wake walifurahi kwa matokeo ya mtoto wao.

Tamka sauti.

■ p P f F

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno.
Kwa mfano: pa sa ka - **pasaka**.

★

ni	pa	fa	si	ra	fi
ba	ha	na	ka	sa	ri

Sarufi: Soma maneno haya.

●

Neno	Kinyume
enda	rudi
mchana	usiku
baba	mama
dada	kaka

Usafiri

Kila mtu hutamani kusafiri kwa njia za kifahari. Njia hizi ni kama eropleni, magari na meli. Nikiwa na safari fupi, mimi husafiri kwa miguu mara mbili kwa wiki. Kusafiri kwa miguu kuna faida kwenye mwili wa binadamu. Zaidi ya hayo, msafiri hatumii hela zozote kusafiri. Je, wewe husafiri kwa miguu mara ngapi kwa wiki?

Tamka sauti.

■ **v** **p** **f**

Soma sauti ya herufi na silabi.

● v e v i v u v a

ve **vi** **vu** **va**

Soma silabi na maneno.

▬ vi ji to wa vu vi vi bo ko ma de vu

vijito **wavuvi** **viboko** **madevu**

Tamka sauti.

▲ **V** **v**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

⬬ f o v o f e v e

fo **vo** **fe** **ve**

Soma sehemu za neno na neno lote.

★ ya li malizika a ka wa ita

yalimalizika **akawaita**

vi ka haribiwa wa li po kata

vikaharibiwa **walipokata**

Sarufi: Soma sentensi hizi.

◆

Umoja	**Wingi**
Hiki ni **ki**jito	Hivi ni **vi**jito.
Hiki ni **ki**lima	Hivi ni **vi**lima.
Hiki ni **ki**boko	Hivi ni **vi**boko.
Hiki ni **ki**ota	Hivi ni **vi**ota.

Athari za ukataji wa miti

Kijijini Taita kulikuwa na vijito na vilima.
Vijana wa huko walikuwa wavuvi wa samaki.
Watu walipokata miti, maji yalimalizika vijitoni.
Viboko na samaki wakafa.
Viota vikaharibiwa.
Mzee Madevu akawaita watu na kusema, "Tunahitaji kupanda miti, ili tupate maji visimani."

Tamka sauti.

sh **v** **f**

Soma sauti ya herufi na silabi.

sh o — **sho**
sh e — **she**
sh i — **shi**
sh a — **sha**

Soma silabi na maneno.

shu le ni — **shuleni**
ni sha ni — **nishani**
di ri sha ni — **dirishani**
m ko ro sho — **mkorosho**

Tamka sauti.

Sh **sh**

Soma sauti ya herufi na silabi.

sh i — **shi**
s i — **si**
sh u — **shu**
s u — **su**

Soma sehemu za neno na neno lote.

a ka simama — **akasimama**
wa ka shikana — **wakashikana**
wa li washa — **waliwasha**
wa ka amua — **wakaamua**

Sarufi: Soma maneno haya.

Neno	**Matumizi ya -ni**
shule	shule**ni**
dirisha	dirisha**ni**
arasa	darasa**ni**
kijiji	kijiji**ni**

Aisha na Shiko wazawadiwa

Aisha alifika shuleni mapema. Akasimama dirishani na kutazama Shumila akikariri shairi. Mara Shiko akatokea. Wakashikana mikono kwa furaha. Shiko akasema, "Hujambo Aisha?" Aisha akajibu, "Sijambo. U hali gani Shiko?" "Njema," Shiko akajibu. Shumila akasikia kelele akashtuka. Mara akawaona Shiko na Aisha. Shiko akasema, "Pole." Aisha akasema, "Samahani."

Kisha wakaamua kufagia karibu na mkorosho. Baadaye waliwasha majani na takataka moto.

Siku hiyo, mwalimu mkuu aliwapa nishani na shada la maua.

Tamka sauti.

■ v V f F sh

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno.

Kwa mfano: vi bo ko - **viboko**

★

fo	di	shi	bo	ri	sha	ma
ko	ni	ji	to	le	li	vi

Sarufi: Soma sentensi hizi.

●

Umoja	Wingi
Dereva **ali**simama	**Ma**dereva **wali**simama.
Dereva **ali**furahi	**Ma**dereva **wali**furahi.
Dereva **ali**ogopa	**Ma**dereva **wali**ogopa.
Dereva **ali**lala	**Ma**dereva **wali**lala.

Dereva na kima

Siku moja dereva mvivu alisimamisha gari lake karibu na barabara. Akala viazi vitamu na uji. Mara akajifunika kwa vazi lake kisha akalala fofofo. Kima watano wakamvamia. Walisukuma gari lake hadi msituni. Dereva alipoamka alijikuta katikati ya miti msituni. Kima walipoona dereva ameamka wakaogopa na kutorokea msituni.

Tamka sauti.

■ **ny** **v** **sh**

Soma sauti ya herufi na silabi.

● ny a ny i ny e ny u

nya **nyi** **nye** **nyu**

Sarufi: Soma silabi na maneno.

▬ nyu ki Nya nyi ro

nyuki **Nyanyiro**

wa nya ma nyo ro ro

wanyama **nyororo**

Tamka sauti.

▲ **Ny** **ny**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

⬬ ny a n a n e ny e

nya **na** **ne** **nye**

Soma sehemu za neno na neno lote.

★ wa ka kaza wa ka m tafuta

wakakaza **wakamtafuta**

a li kariri wa ka toroka

alikariri **wakatoroka**

Sarufi: Soma sentensi hizi.

◆

Umoja	**Wingi**
Mtu **a**liishi hapa	Watu **wa**liishi hapa.
Mtu **a**limtafuta sana	Watu **wa**liwatafuta sana.
Mtu **a**likaza mguu wake	Watu **wa**likaza miguu yao.
Mtu **a**likariri shairi	Watu **wa**likariri mashairi.

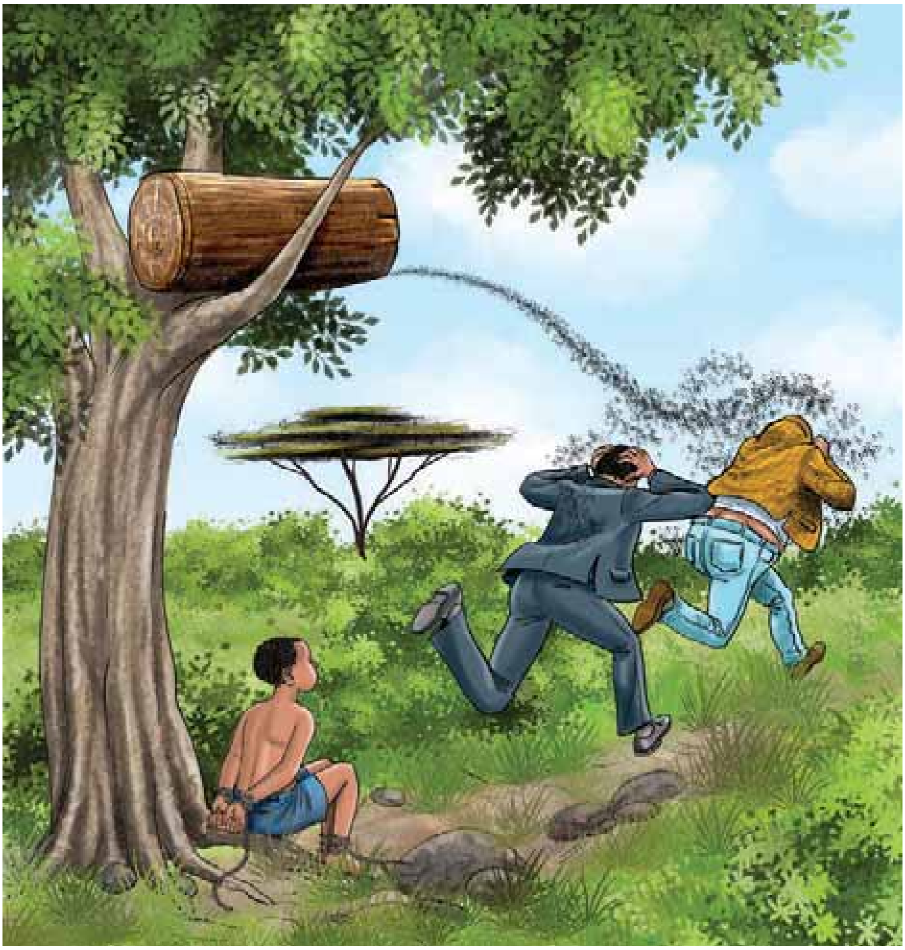

Nyamari na nyuki

Nyamari aliishi kijijini Nyanyiro.
Yeye alijua kukariri mashairi.
Alijua mashairi ya wanyama na nyuki.
Watu wabaya wenye nyororo wakaja na kumteka nyara Nyamari.
Wanakijiji wa Nyanyiro walimtafuta hata msituni.Watu wabaya wakakaza mikono na miguu kwa nyororo. Nyamari alikariri shairi la nyuki.
Nyuki wakaja na kuwauma wale watu wabaya.
Wakatoroka huku wakilia.

Tamka sauti.

■ **dh** **ny** **v**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

● dh a dh e dh i dh o

dha **dhe** **dhi** **dho**

Soma silabi na maneno.

▬ Go dha na bi dha a fe dha dha ha bu

Godhana **bidhaa** **fedha** **dhahabu**

Tamka sauti.

▲ **Dh** **dh**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

⬬ dh u d u dh i d i

dhu **du** **dh i** **di**

Soma sehemu za neno na neno lote.

★ ki na meta meta a ka m pasua

kinametameta **akampasua**

a li po fika a ka nunua

alipofika **akanunua**

Sarufi: Soma sentensi hizi.

◆

Umoja	**Wingi**
Samaki huyu ni **m**dogo	Samaki hawa ni **wa**dogo.
Samaki huyu ni **m**tamu	Samaki hawa ni **wa**tamu.
Samaki huyu ni **m**refu	Samaki hawa ni **wa**refu.
Samaki huyu ni **m**zuri	Samaki hawa ni **wa**zuri.

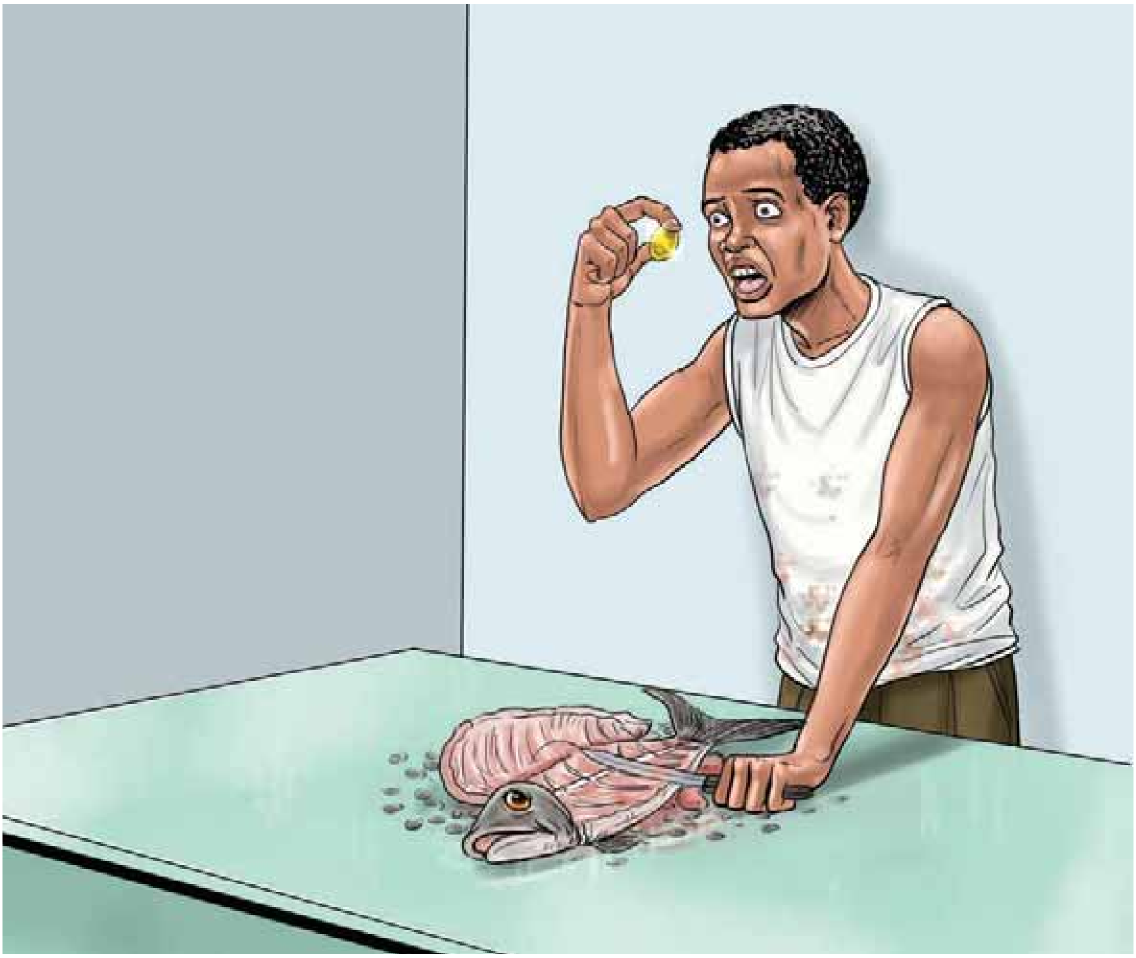

Godhana atajirika

Godhana alitaka kununua bidhaa tofauti tofauti.
Siku hiyo hakuwa na fedha za kutosha.
Jioni moja, akanunua samaki mdogo na dania.
Alipofika kwake, alimweka samaki mezani, kisha akampasua.
Godhana akapata kijiwe kidogo ndani ya samaki.
Akakiosha kijiwe mara akaona kinametameta.
Alipojua ni dhahabu alifurahi sana.
Godhana akaiuza dhahabu hiyo, akatajirika.

Tamka sauti.

■ ny Ny dh Dh

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno.
Kwa mfano: nyo ro ro - **nyororo**

★

nyu	nya	ki	ra	nyo	dha	ha
ma	si	wa	ro	re	u	bu

Sarufi: Soma maneno haya.

●

Umoja	Wingi
aliugua	**wa**liugua
aliwapa	**wa**liwapa
alikuwa	**wa**likuwa
aliparara	**wa**liparara

Usafi

Watoto wa Shinyanya hawakuwa safi. Hawakuoga wala kusugua meno. Nyayo zao zilipasuka hata zikawa na vidonda. Miili yao pia ilipararara. Kwao hakukuwa safi. Nyuki, nyigu, panya na nyoka walihamia huko. Watoto hawa walikuwa na minyoo na waliugua. Nyanya yao aliwapa dawa na kuwashauri wawe safi.

Tamka sauti.

■ **th** **ny** **dh**

Soma sauti ya herufi na silabi.

● th a th u th i th e

tha **thu** **thi** **the**

Soma silabi na maneno.

▬ the la thi ni the ma ni ni

thelathini **themanini**

tha ma ni dha ti

thamani **dhati**

Tamka sauti.

▲ **Th** **th**

Soma sauti ya herufi na silabi.

⬬ th a t a t o th o

tha **ta** **to** **tho**

Soma sehemu za neno na neno lote.

★ a li po jua a me mu ibia

alipojua **amemuibia**

ha ja thubutu u ka isha

hajathubutu **ukaisha**

Sarufi: Soma maneno haya.

◆

Neno	**Kinyume**
lala	amka
fupi	refu
rafiki	adui
keti	simama

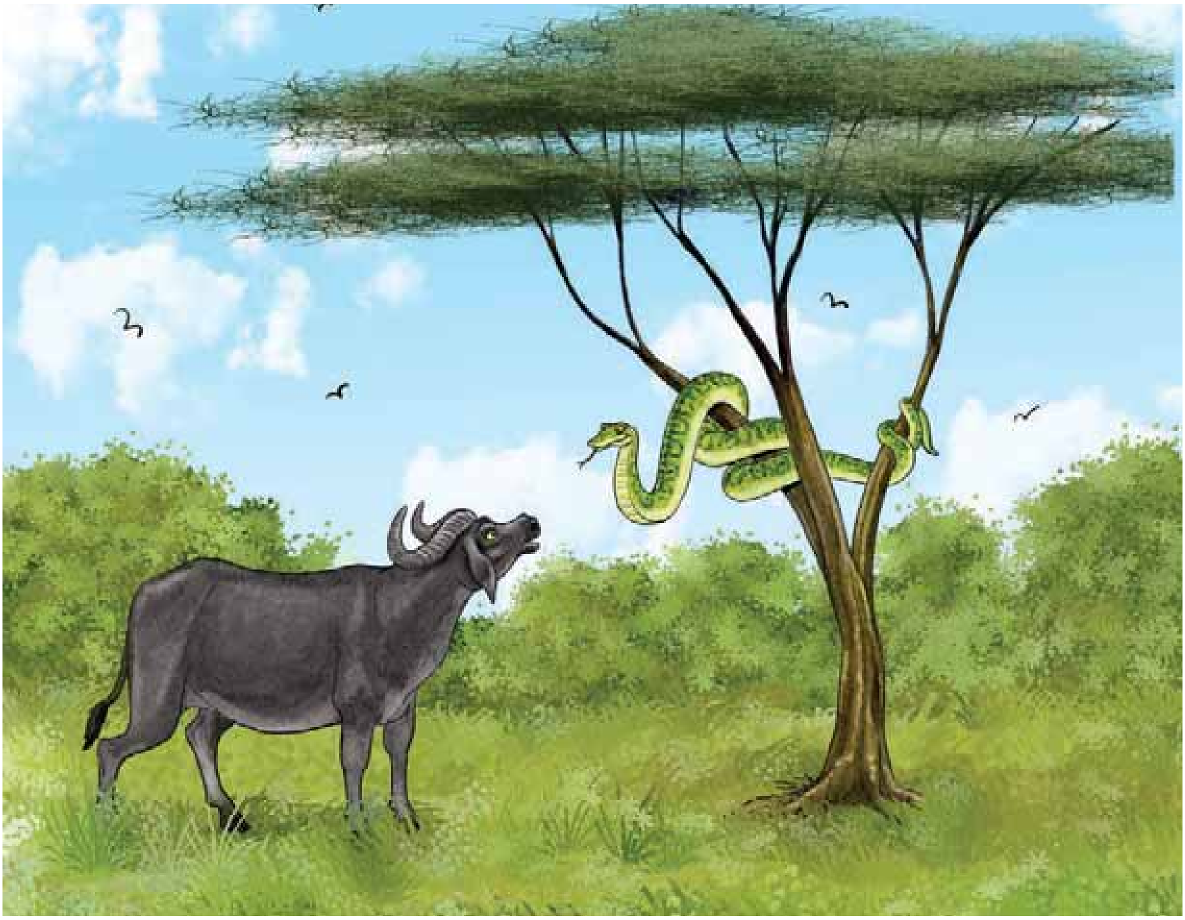

Nyati na Nyoka

Nyati na Nyoka walikuwa marafiki wa dhati.
Walikaa pamoja kila wakati.
Nyoka alikuwa na miaka themanini.
Nyati alikuwa na miaka thelathini.
Nyoka alikuwa na vitu vya thamani.
Siku moja nyati akamuibia nyoka.
Nyoka alipojua kuwa nyati amemuibia alikasirika sana.
Hapo hapo urafiki wao ukaisha.
Tangu siku hiyo nyati hajathubutu kukaa karibu na nyoka tena.

Tamka sauti.

ch **th** **dh**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

ch a ch i ch o ch e

cha **chi** **cho** **che**

Soma silabi na maneno.

chu i chu ra cha tu m che zo

chui **chura** **chatu** **mchezo**

Tamka sauti.

Ch **ch**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

ch u j u h u ch o

chu **ju** **hu** **cho**

Soma sehemu za neno na neno lote.

wa li cheza a ka hesabu

walicheza **akahesabu**

a ka mweka a li kasirika

akamweka **alikasirika**

Sarufi: Soma sentensi hizi.

Umoja	Wingi
Chatu **huyu** ni mmoja 1	Chatu **hawa** ni kumi. 10
Chiriku **huyu** ni mmoja 1	Chiriku **hawa** ni ishirini. 20
Chui **huyu** ni mmoja 1	Chui **hawa** ni hamsini. 50
Chura **huyu** ni mmoja 1	Chura **hawa** ni sitini. 60

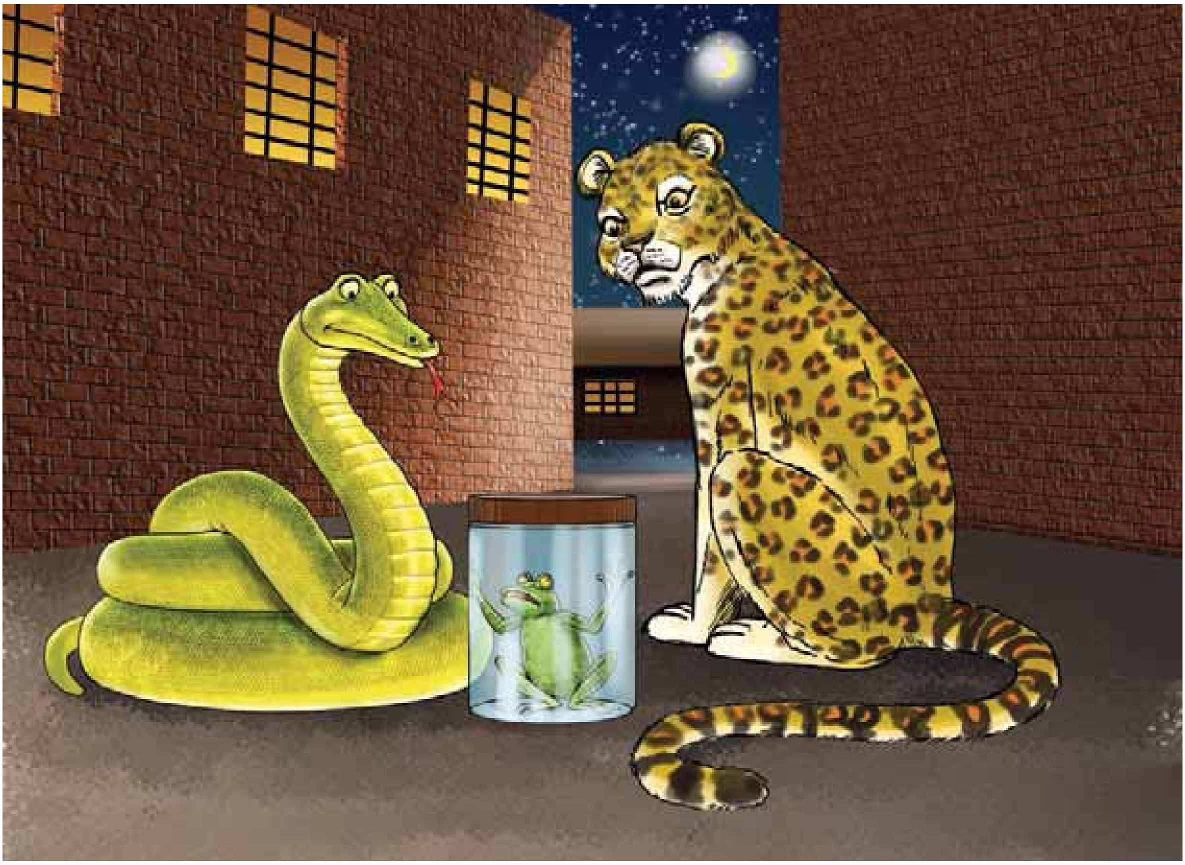

Mchezo wa wanyama

Chatu, Chura na Chui waliishi kwenye kichochoro.
Siku moja walicheza mchezo wa kuhesabu nyota.
Chatu alihesabu na kupata nyota kumi tu.
Chui naye alihesabu kutoka kumi hadi ishirini.
Chura akahesabu kutoka thelathini, arobaini, hamsini, sitini, sabini, themanini, tisini hadi mia moja.
Chui alikasirika sana.
Akamweka Chura kwenye chupa.

Soma sauti.

■ th Th ch Ch

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno.

Kwa mfano: the lu ji – **theluji**

★

the	ni	ji	cha	ra	che
ma	lu	tha	i	che	ki

Sarufi: Soma sentensi hizi.

●

Wakati uliopita	Wakati ujao
Chui a**li**kasirika	Chui a**ta**kasirika.
Chui a**li**mweka	Chui a**ta**mweka.
Chatu a**li**hesabu	Chatu a**ta**hesabu.
Chura a**li**cheza	Chura a**ta**cheza.

Nyororo za dhahabu

Tabitha alikuwa na nyororo kumi za dhahabu. Chebet akasema, "Ukinipatia nyororo hizi za dhahabu nitazifanya ziwe thelathini." Tabitha akasema, "Hata kama utazifanya ziwe themanini sikupi." Chebet hakuacha kuuliza kuhusu nyororo hizo. Tabitha alijua thamani ya nyororo zake. Kutoka siku hiyo hakuthubutu kuziweka hadharani tena.

Tamka sauti.

gh **th** **ch**

Soma sauti ya herufi na silabi.

gh e | gh o | gh u | gh a

ghe **gho** **ghu** **gha**

Soma silabi na maneno.

gho ro fa | gha li | gha si a | gha ra ma

ghorofa **ghali** **ghasia** **gharama**

Tamka sauti.

Gh **gh**

Soma sauti ya herufi na silabi.

gh i | h i | g i | k i

ghi **hi** **gi** **ki**

Soma sehemu za neno na neno lote.

tu li shangaa | wa ka mu umiza

tulishangaa **wakamuumiza**

ya ka raruka | vi li onekana

yakararuka **vilionekana**

Sarufi: Soma sentensi hizi.

Umoja -ake	**Wingi -ao**
Hili ni vazi **lake**	Haya ni **ma**vazi **yao.**
Hili ni shati **lake**	Haya ni **ma**shati **yao.**
Hili ni koti **lake**	Haya ni **ma**koti **yao.**
Hili ni gauni **lake**	Haya ni **ma**gauni **yao.**

Adhabu ya mwizi

Kulitokea ghasia kijijini kwetu.
Mimi na wazazi wangu tuliishi katika ghorofa ya tatu.
Tulishangaa kuona mtu akifukuzwa. Polisi walimkamata.
Mavazi yake yakararuka.
Suruali yake ikapasuka vipande vikaanguka.
Kofia na viatu vyake vilionekana kuwa ghali sana.
Baadaye jirani akasema kuwa mwizi huyo alikuwa ameiba vitu sokoni.

Tamka sauti.

ng gh th

Soma sauti ya herufi na silabi.

ng e ng u ng o ng a

nge **ngu** **ngo** **nga**

Soma silabi na maneno.

we ngi ne shi ngo ni ma ko nge sha nga

wengine **shingoni** **makonge** **shanga**

Tamka sauti.

Ng **ng**

Tamka sauti ya herufi na silabi

ng a ng' a g a k a

nga **ng'a** **ga** **ka**

Soma sehemu za neno na neno lote.

vi li kuwa ha wa ku vaa

vilikuwa **hawakuvaa**

ya me badilika wa li beba

yamebadilika **walibeba**

Sarufi: Soma sentensi hizi.

Umoja -angu	Wingi -etu
Huyu ni baba **yangu**	Hawa ni baba **zetu.**
Huyu ni babu **yangu**	Hawa ni mababu **zetu.**
Huyu ni bibi **yangu**	Hawa ni mabibi **zetu.**
Huyu ni mama **yangu**	Hawa ni mama **zetu.**

Mavazi ya zamani

Zamani mababu na mabibi zetu hawakuvaa mavazi ya bei ghali.
Walivaa nguo za ngozi kiunoni.
Pia walivaa shanga za rangi mbalimbali shingoni.
Viatu vyao vilikuwa vya miti, ngozi na mkonge.
Wengine walibeba rungu ili kuonyesha cheo au heshima.
Siku hizi mambo yamebadilika.
Watu wanavaa watakavyo.
Mavazi hayana heshima wala kujali utamaduni wetu.

Soma sauti.

ng Ng gh Gh

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno.
Kwa mfano: ngo zi - **ngozi**.

gha	sha	li	o	ngo	ra
nga	ru	ngu	zi	ngi	ndi

Sarufi: Soma sentensi hizi.

1. Nili**kula** chumbani.
2. Nili**cheza** uani.
3. Nili**keti** ghalani.
4. Nili**kimbia** shuleni.

Mavazi ya mama Fatuma

Fatuma alikuwa chumbani. Mvua ikaanza kunyesha kwa ghafla. Kukawa na gharika. Mama alikuwa ghalani akitoa nafaka. Mavazi yake yalikuwa uani. Nikakimbia na kutoa rinda, gauni, sketi, kamisi na blauzi ya mama. Kwa kawaida mavazi ya mama huwa ghali sana.

Tamka sauti.

■ **ng’** **gh** **ng**

Soma sauti ya herufi na silabi.

● ng’ a ng’ i ng’ u ng’ o

ng’a **ng’i** **ng’u** **ng’o**

Soma silabi na maneno.

▬ ng’o mbe ng’a mbo Ng’a ng’a se ng'e nge

ng’ombe **ng’ambo** **Ng’ang’a** **seng'enge**

Tamka sauti.

▲ **Ng’** **ng’**

Soma sauti ya herufi na silabi.

⬬ ng’ a ng a ng’ e ng e

ng’a **nga** **ng’e** **nge**

Soma sehemu za neno na neno lote.

★ ku hudhuria a ka ng’oa

kuhudhuria **akang’oa**

ku ng’a ra a li nunua

kung’ara **alinunua**

Sarufi: Soma sentensi hizi.

◆

Umoja	Wingi
Ndama huyu ni **mwe**usi	Ndama hawa ni **we**usi.
Nyati huyu ni **mwe**usi	Nyati hawa ni **we**usi.
Duma huyu ni **mwe**upe	Duma hawa ni **we**upe.
Ngamia huyu ni **mwe**upe	Ngamia hawa ni **we**upe.

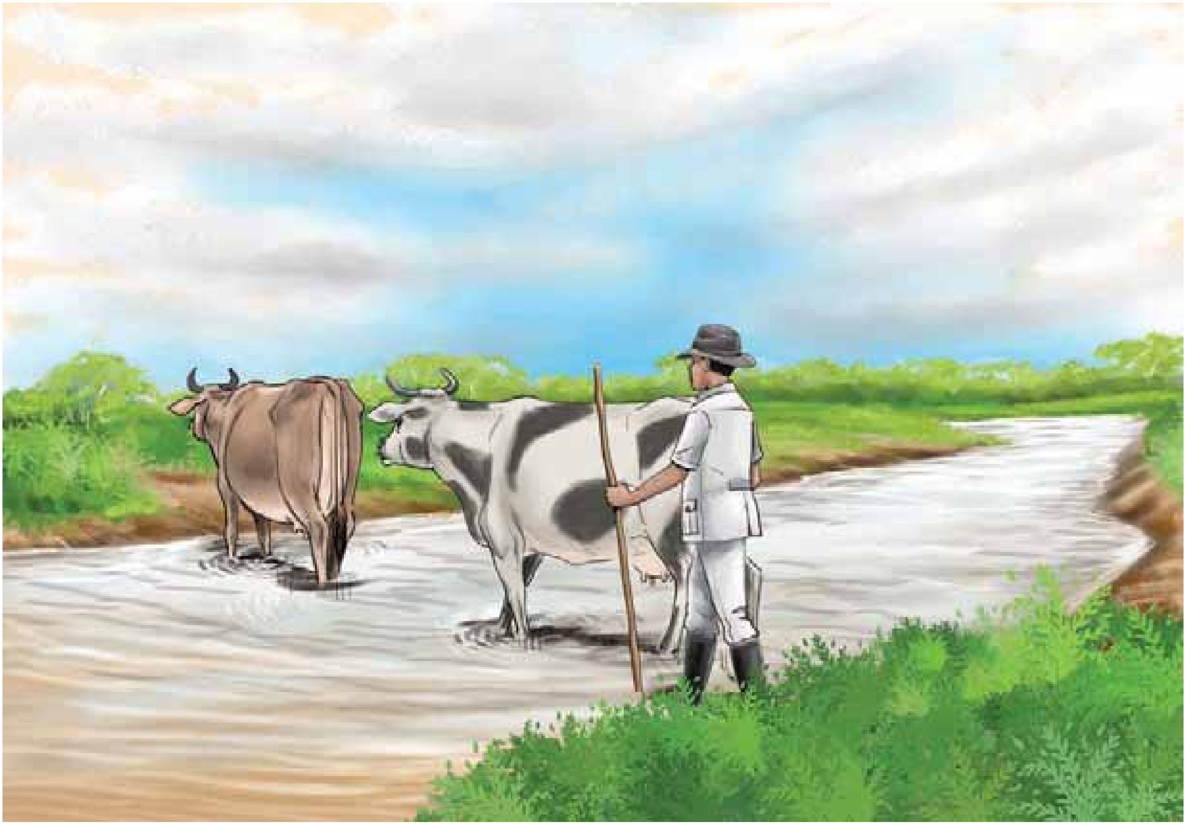

Ng’ang’a auza ng’ombe

Ng’ang’a aliishi peke yake ng’ambo ya mto.
Siku moja, alitaka kuhudhuria maonyesho ya kilimo sokoni.
Siku hiyo alivaa nguo nyeupe za kung’ara.
Alipofika mtoni, aling’oa mti ili apime kina cha maji.
Alipovuka mto, Ng’ang’a aliuza ng’ombe wake.
Baadaye alinunua seng’enge na bidhaa mbalimbali.
Alirudi kwake akiwa na furaha nyingi.

Tamka sauti ya herufi na silabi.

i a	o a	e a	u a
ia	**oa**	**ea**	**ua**

Soma silabi na maneno.

a li zo e a	ha ku tii	a ka m zu i a
alizoea	**hakutii**	**akamzuia**
ku zo a	u o ngo	zo e a
kuzoa	**uongo**	**zoea**

Soma sauti ya herufi na silabi.

a o	u i	a e	a u
ao	**ui**	**ae**	**au**

Soma sehemu za neno na neno lote.

ha ku tii	a ka futwa
hakutii	**akafutwa**
a ka m zuia	a ka puuza
akamzuia	**akapuuza**

Sarufi: Soma sentensi hizi.

Umoja -ake	**Wingi -ao**
Yule ni **mwa**limu wake	Wale ni **wa**limu wao.
Yule ni **m**tumishi wake	Wale ni **wa**tumishi wao.
Yule ni **m**shirika wake	Wale ni **wa**shirika wao.

Juma Mvivu

Juma alikuwa mfanyikazi shambani mwa shule. Msimamizi wake akasema, “Acha uvivu.” Juma hakutii. Msimamizi akamzuia kuzoa takataka shambani. Juma akasema uongo ili apewe kazi yake tena. Msimamizi wake akasema asubiri uamuzi wa kamati ya shule. Juma bado alipuuza maagizo. Mwalimu mkuu alimfuta kazi.

Tamka sauti.

■ **ng** **Ng'**

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno.

Kwa mfano: si ki a - **sikia**.

★

ng'o	ng'a	ki	a	ri	ma
mbo	mbe	si	sa	fa	nge

Sarufi: Soma sentensi hizi.

●

Wakati uliopo	**Wakati uliopita**
Juma **ana**zoea	Juma **ali**zoea
King'ori **ana**enda	King'ori **ali**enda
Marangi **ana**elekea	Marangi **ali**elekea

Marangi aenda kwa King'ori

Marangi alifunga safari kwenda kwa King'ori. Yeye na King'ori wakala mayai ya kukaanga. Walipomaliza, walielekea eneo la wazi kulikokuwa na maua. Walitoa mkeka na kuulalia. Waliwaona kuku waliokuwa wameangua vifaranga.

Mwewe alipowakaribia, walimtimua.

Soma sauti ya herufi na silabi.

■ a o   i o   e e   u o

ao   **io**   **ee**   **uo**

Soma silabi na maneno.

● u ba o   mwe u si   ki cho nge o

ubao   **mweusi**   **kichongeo**

Ne re a   ki fu ti o   shi ka moo

Nerea   **kifutio**   **shikamoo**

Soma sauti ya herufi na silabi.

▲ e o   o u   o i   o e

eo   **ou**   **oi**   **oe**

Soma sehemu za neno na neno lote.

⬬ a ki ingia   a na itwa

akiingia   **anaitwa**

hu mu amkua   hu tumia

humuamkua   **hutumia**

Sarufi: Soma sentensi hizi.

★

Umoja	**Wingi**
Hiki ni **ki**tabu **ch**eusi.	Hivi ni **vi**tabu **vy**eusi.
Hiki ni **ki**futio **ch**eusi.	Hivi ni **vi**futio **vy**eusi.
Hiki ni **ki**chongeo **ch**eupe.	Hivi ni **vi**chongeo **vy**eupe.
Hiki ni **ki**tabu **ch**eupe.	Hivi ni **vi**tabu **vy**eupe.

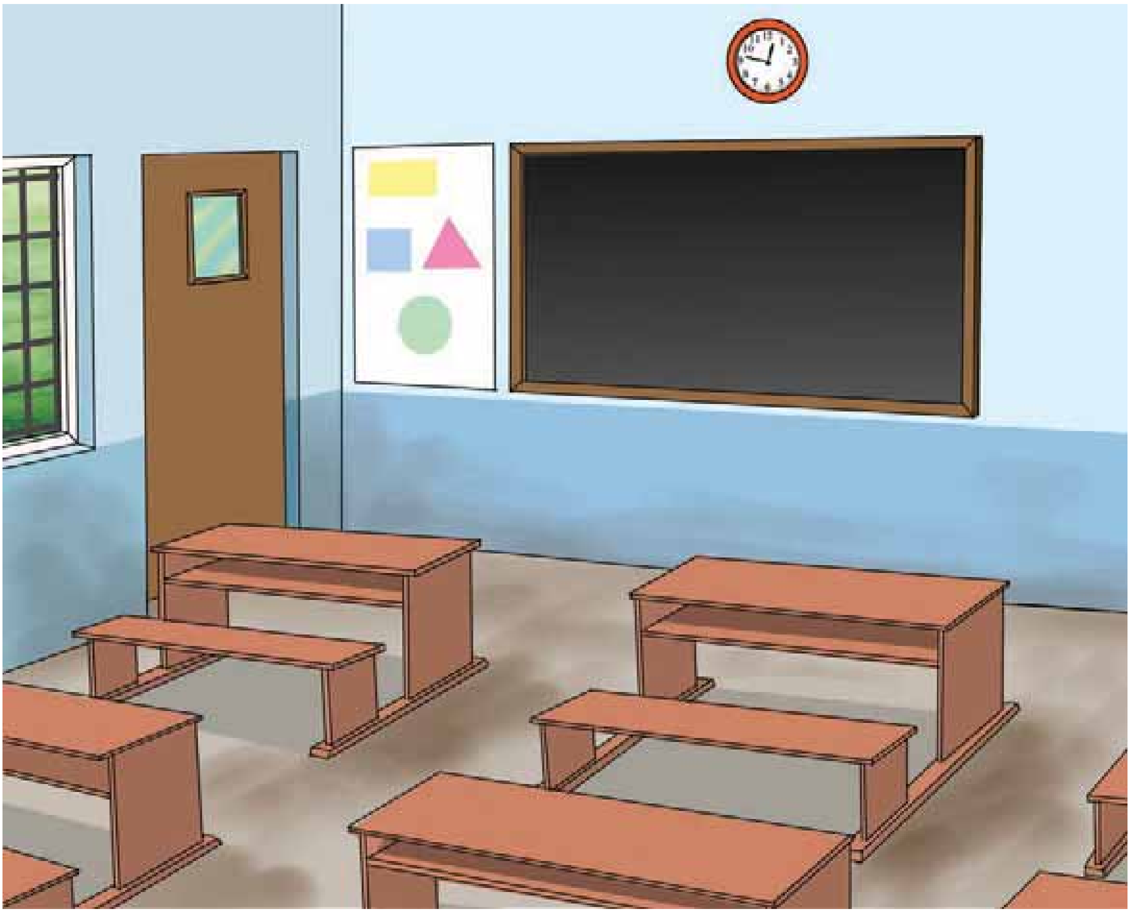

Darasa la Maria

Maria yuko katika darasa la kwanza.
Mwalimu wake anaitwa Nerea.
Nerea akiingia darasani, wanafunzi humuamkua, "Shikamoo?" Mwalimu hujibu, "Marahaba wanafunzi."
Darasa lao ni kubwa.
Kwenye kuta kuna saa ya duara na chati. Kwenye chati kuna michoro yenye maumbo mbalimbali. Kwa mfano, pembe tatu, mraba na duara.
Darasa lina ubao mweusi wa umbo la mstatili.
Mwalimu wao hutumia chaki kuandikia ubaoni.
Kila mwanafunzi huwa na kitabu, kalamu, kifutio na pia kichongeo.

Tamka sauti ya herufi na silabi.

■ b a d a p a b o

ba **da** **pa** **bo**

Soma silabi na maneno.

● Ki o ko ta bi a

Kioko **tabia**

wa na tu li a ki ra nja

wanatulia **kiranja**

Tamka sauti ya herufi na silabi.

▲ b e b u p e p u

be **bu** **pe** **pu**

Soma sehemu za neno na neno lote.

⬬ a li kusanya a li hakikisha

alikusanya **alihakikisha**

a li furahishwa wa li po chagua

alifurahishwa **walipochagua**

Sarufi: Soma maneno haya.

★

Wakati uliopo	Wakati uliopita
anampenda	**ali**mpenda
anafurahisha	**ali**furahisha
anahakikisha	**ali**hakikisha
anachagua	**ali**chagua

Kiranja wetu

Kioko alikuwa kiranja wa darasa la kwanza.
Alihakikisha wanafunzi wanatulia darasani.
Alikusanya na kumsaidia mwalimu kubeba vitabu vya wanafunzi.
Kabla ya mwalimu kuingia darasani, Kioko alihakikisha wanafunzi wametulia.
Mwalimu alifurahishwa na kazi ya Kioko.
Wanafunzi pia walimpenda kwani alikuwa na tabia nzuri.
Kila walipochagua kiranja, Kioko alichaguliwa.

Soma sauti za herufi na silabi.

i a o o i o e a u a

ia **oo** **io** **ea** **ua**

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno.

Kwa mfano: u ba o - **ubao**

★

o	ba	bu	li	mu
pi	u	ki	ta	bi
da	ti	wa	fu	cha

Sarufi: Soma sentensi hizi.

1. Judi *ali***soma** kitabu.
2. Rono *ali***chonga** penseli.
3. Njoki *ali***futa** ubao.
4. Bari *ali***chora** chati.

Somo la wanyama

Ijumaa iliyopita, wanafunzi wa darasa la kwanza walisoma kuhusu wanyama. Mwalimu alitumia chati ya wanyama kufunzia somo hilo. Kwenye chati kulichorwa ngamia, kondoo, ng'ombe, mbuzi na jimbi au jogoo. Wanafunzi waliimba wimbo kuhusu wanyama tofauti. Baadaye mwalimu aliwaletea redio. Wakasikiza somo la redio. Wanafunzi walifurahi sana.

Tamka sauti.

m t s p

Soma silabi.

a	a	a	e
ta	sa	pa	me
mta	msa	mpa	mme

Soma silabi na maneno.

m ku li ma	mi go mba	cha mbo
mkulima	**migomba**	**chambo**
m vu vi	Ka je mbe	mi e mbe
mvuvi	**Kajembe**	**miembe**

Tamka sauti.

m f b k v

Soma silabi hizi.

a	a	u	u
fa	ba	ku	vu
mfa	mba	mku	mvu

Soma sehemu za neno na neno lote.

a li penda	a li tumia
alipenda	**alitumia**
a li kuwa	a li ji funga
alikuwa	**alijifunga**

Sarufi: Soma sentensi hizi.

Umoja	Wingi
Huyu ni **m**zee	Hawa ni **wa**zee.
Huyu ni **m**kulima	Hawa ni **wa**kulima.
Huyu ni **m**vuvi	Hawa ni **wa**vuvi.
Huyu ni **mwa**limu	Hawa ni **wa**limu.
Huyu ni **mwa**nafunzi	Hawa ni **wa**nafunzi.

Kajembe

Mzee Kajembe aliishi katika kijiji cha Mbalambala.
Kajembe alikuwa mkulima na mvuvi hodari sana. Kila siku alijifunga kilemba na kuelekea mtoni.
Akiwa mtoni, Kajembe alipenda kuimba na kucheza na firimbi yake.
Mto huo ulikuwa na samaki na mamba wengi sana.
Mara nyingi alitumia chambo na fimbo kuvua samaki.
Pia alikuwa na shamba la migomba na miembe.
Mzee Kajembe husafirisha samaki hadi sokoni. Kule sokoni yeye huuza samaki kwa wateja wengi.

Tamka sauti.

n	d	j	z

Soma silabi hizi.

a	a	a	e
da	**ja**	**za**	**de**
nda	**nja**	**nza**	**nde**

Soma silabi na maneno.

ki ba nda **kibanda**	hu pe nda **hupenda**	bo nde **bonde**
ki wa nda **kiwanda**	ma a nda zi **maandazi**	ki na nda **kinanda**

Tamka sauti.

t	m	ch	b

Soma silabi hizi.

a	**a**	**i**	**i**
ta	**ba**	**ti**	**chi**
nta	**mba**	**mti**	**nchi**

Soma sehemu za neno na neno lote.

i li yo kuwa **iliyokuwa**	ku li kuwa **kulikuwa**
zi li zo shika **zilizoshika**	ni li enda **nilienda**

Sarufi: Soma sentensi hizi.

Umoja	**Wingi**
Hili ni bonde	Haya ni **ma**bonde.
Hili ni andazi	Haya ni **ma**andazi.
Hili ni gari	Haya ni **ma**gari.
Hili ni banda	Haya ni **ma**banda.

Kaka Banda

Ndugu yangu Banda anaishi kwenye kibanda karibu na bonde la nzi, karibu na soko la Suswa.
Banda hufanya kazi katika kiwanda cha mwananchi.
Kila asubuhi yeye hupenda kula maandazi kwa supu ya kunde. Yeye hupata vyakula hivi sokoni.
Juzi nilienda nyumbani kwake.
Huko niliona kitanda, kinanda na kalenda iliyokuwa na picha ya bundi. Vifaa hivi vilitengenezwa na rafiki yake Janda. Janda ni fundi maarufu huko Bondeni. Kule Bondeni kulikuwa na matope yaliyoshikana kama gundi.

Tamka sauti.

ng Ng gh Gh

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno.

Kwa mfano: ngo zi - **ngozi**

gha	sha	li	o	ngo	ra
nga	fo	ngu	fa	zi	ngi
ndi	ghe	gho	ru	ni	mbu

Sarufi: Soma maneno haya.

Neno	Matumizi ya "ni"
uwanja	uwanja**ni**
nyumba	nyumba**ni**
shamba	shamba**ni**
kiwanda	kiwanda**ni**

Umuhimu wa Mbuzi

Mbuzi ni mnyama mwenye manufaa mengi kwa wafugaji. Mbolea ya mbuzi ni nzuri kwa ukulima. Ngozi ya mbuzi hutumiwa kutengenezea viatu na mikoba. Mbuzi wa kike hutoa maziwa yanayofaidi mwili wa binadamu. Nyama yake ni tamu sana. Watu wengine huchoma na kupika nyama ya mbuzi. Wengine huwauza sokoni ili kupata pesa. Ni muhimu sana kutunza mbuzi na wanyama wote wa kufugwa.

Tamka sauti.

■ **y** **v** **p**

Soma sauti ya herufi na silabi.

●

a	**o**	**a**	**u**
ya	**yo**	**ya**	**yu**
vya	**vyo**	**pya**	**vyu**

Soma silabi na maneno.

▬

vi pya	o vyo o vyo	vyu ma
vipya	**ovyoovyo**	**vyuma**
vyu ngu	m guu	pi ngu
vyungu	**mguu**	**pingu**

Tamka sauti.

▲ **m** **f** **p**

Soma sauti ya herufi na silabi.

⬬

a	**a**	**a**
ya	**ya**	**ya**
mya	**fya**	**pya**

Soma sehemu za neno na neno lote.

★

wa li m funga	i ka mu umiza
walimfunga	**ikamuumiza**
ha ku tarajia	wa ka fyatua
hakutarajia	**wakafyatua**

Sarufi: Soma sentensi hizi.

◆

Umoja	**Wingi**
Huyu ni **m**tu **m**zuri	Hawa ni **wa**tu **wa**zuri.
Huyu ni mbuzi **m**zuri	Hawa ni mbuzi **wa**zuri.
Huyu ni **m**nyama **m**baya	Hawa ni **wa**nyama **wa**baya.
Huyu ni kondoo **m**baya	Hawa ni kondoo **wa**baya.

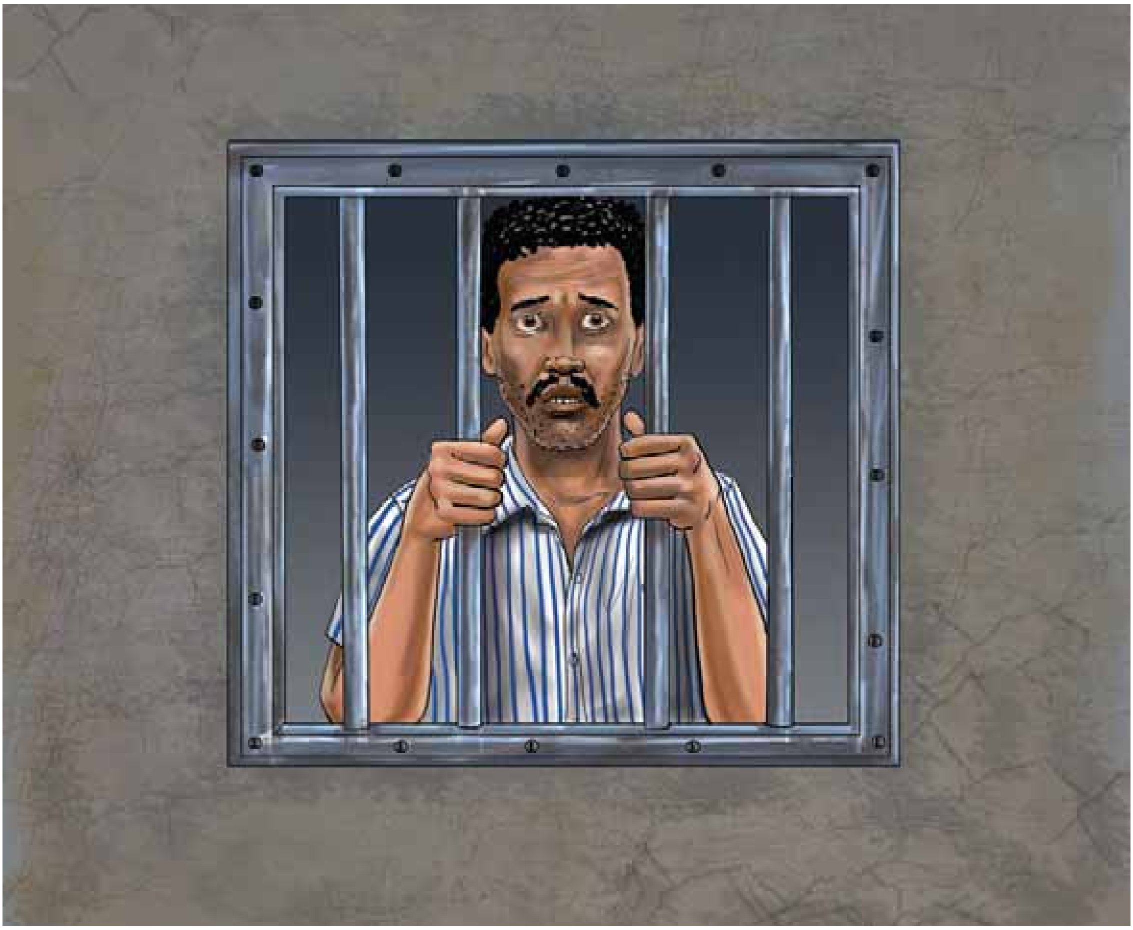

Jambazi akamatwa

Oga alikuwa jambazi hatari.
Aliiba vitu vipya na kuviuza ovyoovyo.
Siku moja, Oga aliingia dukani kimyakimya na kuiba vyuma na vyungu vya dhahabu.
Alipoingia tu, king'ora kikaanza kulia.
Oga hakutarajia hayo.
Akaanza kutoroka. Polisi wakafyatua risasi ikamuumiza mguu.
Wakamkamata na kumpeleka hospitalini.
Baadaye walimfunga pingu na kumfungia seli.

Soma sauti.

w k t b

Soma silabi.

a	a	a	a
wa	wa	wa	wa
kwa	**twa**	**mwa**	**bwa**

Soma silabi na maneno.

m bwa	m ku bwa	mi chu ngwa
mbwa	**mkubwa**	**michungwa**
bwa wa	ku nywa	ja ngwa ni
bwawa	**kunywa**	**jangwani**

Soma sauti.

w sh z ny ng

Soma silabi.

a	a	a	a
wa	wa	wa	wa
shwa	**zwa**	**nywa**	**ngwa**

Soma sehemu za neno na neno lote.

a ki bweka	i li po pulizwa
akibweka	**ilipopulizwa**
a ka tuzwa	a ka twa a
akatuzwa	**akatwaa**

Sarufi: Soma sentensi hizi.

Umoja	Wingi
Mbwa huyu ni **m**kubwa	Mbwa hawa ni **wa**kubwa.
Mamba huyu ni **m**kubwa	Mamba hawa ni **wa**kubwa.
Mbwa huyu ni **m**kali	Mbwa hawa ni **wa**kali.
Mnyama huyu ni **m**dogo	Wanyama hawa ni **wa**dogo.

Mashindano ya mbio

Punde tu firimbi ilipopulizwa, Sanaipei alipewa mwenge ndipo tukaanza mbio. Mbio zilianza uwanjani, kupitia mtoni kuelekea jangwani.

Njiani tuliona michungwa, miembe na mipera.

Pia tuliona mbwa mkubwa akibweka karibu na bwawa la maji.

Tulitamani kunywa maji, kwa sababu tulihisi kiu.

Mwalimu akatuambia bwawa lilikuwa na mamba wengi.

Tukatoroka kuelekea jangwani.

Sanaipei akawa wa kwanza.

Akatuzwa medali ya dhahabu.

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno.

Kwa mfano: che nza - **chenza**

★

ku	**mbwa**	**ma**	**ngu**	**che**	**wa**	**nza**	**ngwa**
nywa	**vyu**	**na**	**bwa**	**chu**	**zwa**	**ja**	**shwa**

Sarufi: Soma sentensi hizi.

Umoja	**Wingi**
Hiki ni **ch**umba kidogo	Hivi ni **vy**umba vidogo.
Hiki ni **ch**eti kikubwa	Hivi ni **vy**eti vikubwa.
Hiki ni **ch**oo kirefu	Hivi ni **vy**oo virefu.
Hiki ni **ch**akula kingi	Hivi ni **vy**akula vingi.

Mvua ya mawe

Siku moja, kulinyesha mvua ya mawe. Watoto wakafurahia kumumunya na kuchezea barafu kimyakimya. Barafu iliwaletea kikohozi. Mama akawasikia watoto wakikohoa. Akawaita nyumbani. Akawapa adhabu ya kufyeka nyasi. Walifyeka nyasi hadi vipaji vyao vikajaa jasho. Baadaye waliomba msamaha. Pia waliahidi kuwa hawangerudia kosa hilo tena.

Soma sauti.

p f v sh

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno.

Kwa mfano: shu le - **shule**

shu	vu	pa	m	fu
ka	jaa	a	pi	le

Sarufi: Soma sentensi hizi.

darasa **moja**	1	madarasa **sita**	6
		madarasa **matano**	5
kanisa **moja**	1	makanisa **mawili**	2
		makanisa **saba**	7

Paa la shule yetu

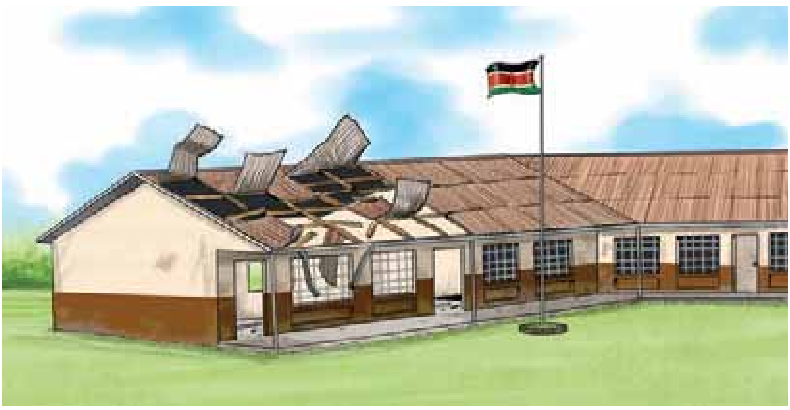

Kuna shule moja tu kijijini mwetu. Wiki jana, upepo mkali uliharibu paa la darasa letu. Hivi sasa, sote tunasomea kanisani.

Lakini shida hii ni ya muda mfupi tu.

Mheshimiwa mbunge wetu, ametuma bahasha ya pesa.

Wazazi nao watakuja kesho shuleni kuchanga pesa zaidi.

Watanunua vifaa na kurekebisha paa hilo.

Soma sauti.

▲ ny dh ch th

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno.

Kwa mfano: che ma - **chema**

★

che	ta	si	nyo	na
ma	cha	ku	m	ka

Sarufi: Soma sentensi hizi.

● 1. Kitabu kiko **juu ya** meza. 2. Kiatu kiko **chini ya** kiti.

Chebet

Chebet ni msichana nadhifu. Yeye havai nguo za bei ghali. Anatamani saa ya dhahabu inayometameta kama nyota. Kila siku Chebet huoga na kuchana nywele mara moja, mbili, hata tatu. Yeye habaki nyuma kwa usafi, masomo na michezo. Vilevile, yeye hula lishe bora. Anajua uchafu unaweza kumdhuru. Kila mara akitoka chooni, Chebet hunawa mikono mara nyingi.

Soma sauti.

■ **gh** **ng** **ng'**

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno.

Kwa mfano: si ku - **siku**

★

gha	me	tu	ku	a
si	wa	li	gha	ni

Sarufi: Soma sentensi hizi.

●

Umoja - hii	Wingi - hizi
Nyumba **hii** ya ghorofa	Nyumba **hizi** za ghorofa.
Bendera **hii** imezeeka	Bendera **hizi** zimezeeka.
Pazia **hii** ni ghali	Pazia **hizi** ni ghali.
Sakafu **hii** ni chafu	Sakafu **hizi** ni chafu.

Nyumba ya ghorofa

Mwakio alisema, “Nyumba hii ya ghorofa imezeeka. Lakini pazia hii ni ghali na maua haya yanang’ara. Bendera inayopepea kwenye paa ilitoka ng’ambo.” Aliendelea, “Leo ni siku ya kung’ang’ania ugavana. Nitautoa ufunguo huu kwa yule atakayeshinda.” Kendi alishinda. Akapewa ufunguo. Akafungua nyumba na kutulia mezani, huku watu wakishangilia.

Tamka sauti.

▲ **m** **b** **n** **d**

Soma sauti ya herufi na silabi.

m b a n d a n d e n d i

mba **nda** **nde** **ndi**

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno.

Kwa mfano: nda ni - **ndani**

★

ndi	tu	zi	nda	li
le	mba	ni	ye	mu

Sarufi: Soma sentensi hizi.

Umoja -angu	Wingi -etu
Hiki ni **ki**tanda changu.	**Hivi** ni **vi**tanda vyetu.
Hiki ni **ki**banda changu.	**Hivi** ni **vi**banda vyetu.
Hiki ni **ki**wanda changu.	**Hivi** ni **vi**wanda vyetu.
Hiki ni **ki**faa changu.	**Hivi** ni **vi**faa vyetu.

Fundi hodari

Mjomba wangu ni fundi hodari sana. Alianza kazi yake punde tu alipotoka India. Yeye ana ujuzi wa kujenga nyumba, vibanda vya duka na hata viwanda. Pia mjomba huunda vitanda, meza hata na kabati. Katika ujenzi wake, yeye hutumia vifaa kama vile nyundo, misumeno, misumari, randa na gundi.

Tamka sauti.

w	sh	t	m

Tamka silabi.

a	e	a	e
wa	we	wa	we
shwa	gwe	twa	mwe

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno.

Kwa mfano: shwa ri - **shwari**

shwa	nga	twa	i	ma
po	ha	nda	ri	we

Sarufi: Soma sentensi hizi.

Umoja	Wingi
Ini liko wapi?	Maini yako wapi?
Andazi liko wapi?	Maandazi yako wapi?
Dirisha liko wapi?	Madirisha yako wapi?
Pengo liko wapi?	Mapengo yako wapi?

Asubuhi

Asubuhi na mapema tuliitwa na mama. Anga ilikuwa shwari. Jua lilikuwa limechomoza. Mama akatwambia tuende kupatia kuku wishwa na kufungia mbwa. Tukamwambia mama kuwa hatujapata kiamshakinywa. Hapo ndipo mama alitupatia mkate mweupe. Kisha tukanywa chai kwa maharagwe. Tuliposhiba tukaelekea nje na kufanya kazi tuliyopewa na mama.

Soma sauti na silabi.

● b u ch u d u f u

bu **chu** **du** **fu**

Soma silabi na maneno.

▬ du ka ni su ka ri ma ja ni

dukani **sukari** **majani**

m ka te mi che zo cha i

mkate **michezo** **chai**

Soma sehemu za neno na neno lote.

★ a li m tembelea a ka mu uliza

alimtembelea **akamuuliza**

ni li vyo ku tuma li li po tua

nilivyokutuma **lilipotua**

Sarufi: Soma sentensi hizi.

◆

Wakati uliopita	**Wakati ujao**
Naitore **ali**mtembelea	Naitore **ata**mtembelea.
Babu **ali**muuliza	Babu **ata**muuliza.
Mama **ali**tuamsha	Mama **ata**tuamsha.
Omari **ali**ugua	Omari **ata**ugua.

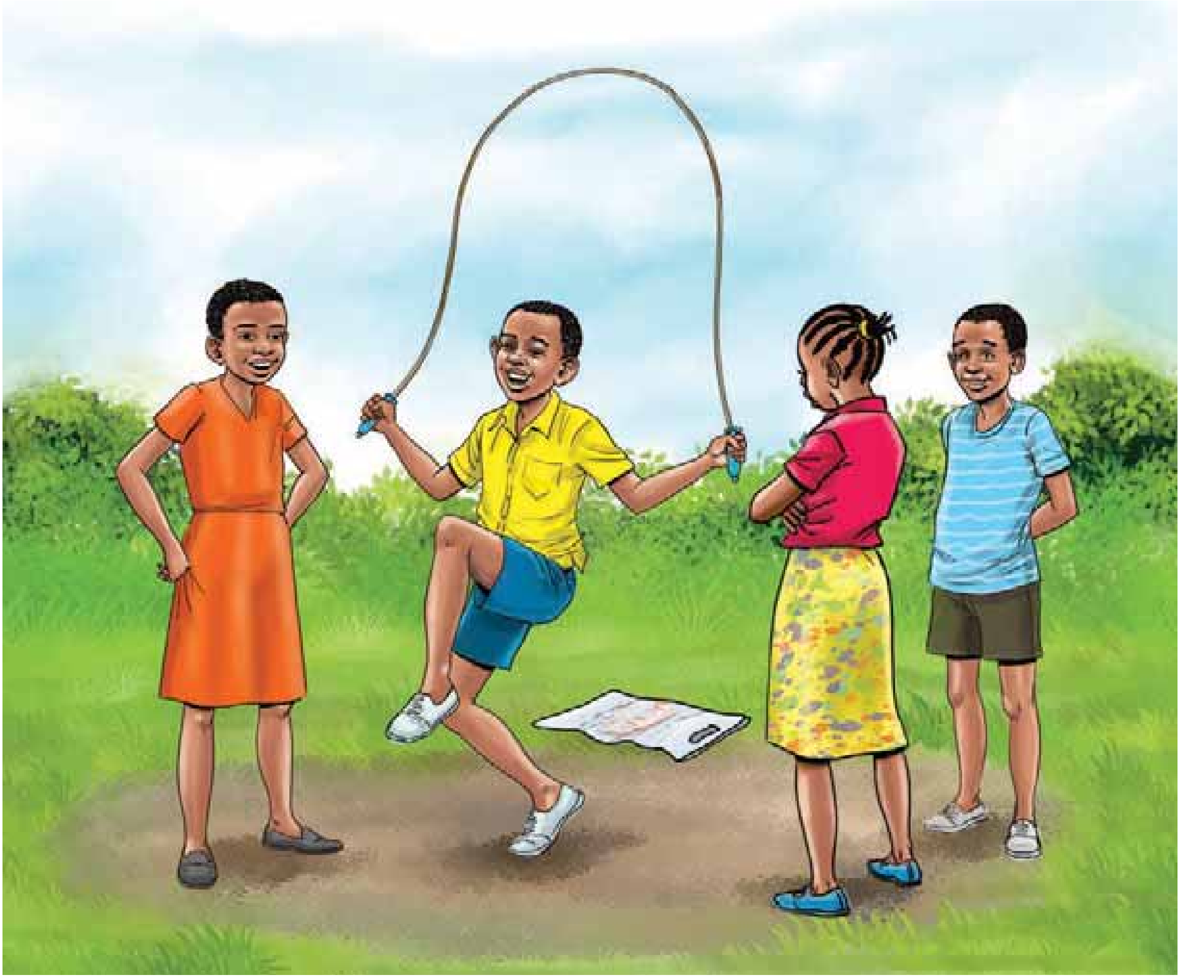

Dukani

Siku moja, Naitore alimtembelea babu yake kijijini. Babu akamtuma Naitore dukani. Babu alitaka aletewe sukari, majani chai na mkate. Njiani, Naitore alikutana na marafiki wake. Walifurahi kuonana. Wakacheza michezo mbalimbali. Naitore akasahau kwenda dukani. Jua lilipotua, Naitore alirudi kwa babu. Babu akamuuliza, “Naitore, unatoka wapi? Wapi vitu nilivyokutuma?” Naitore alishtuka, “Oo, babu! Samahani. Nilicheza njiani hata nikasahau kufika dukani. Sitafanya hivyo tena”

Tamka sauti na silabi.

s u	sh u	v i	f i
su	**shu**	**vi**	**fi**

Tamka silabi na maneno.

su ru a li	wa si cha na	ma shu ja a
suruali	**wasichana**	**mashujaa**
so k si	b la u zi	s ke ti
soksi	**blauzi**	**sketi**

Soma sehemu za neno na neno lote.

hu wa ambia	wana funzi
huwaambia	**wanafunzi**
i na itwa	ma shujaa
inaitwa	**mashujaa**

Sarufi: Soma sentensi hizi.

Umoja	Wingi
Mtoto **yuko** nje ya ofisi.	**Wa**toto **wako** nje ya ofisi.
Mdudu **yuko** chini ya meza.	**Wa**dudu **wako** chini ya meza.
Mgonjwa **yuko** juu ya kitanda.	**Wa**gonjwa **wako** juu ya vitanda.
Mwanafunzi **yuko** karibu na darasa.	**Wa**nafunzi **wako** karibu na madarasa.

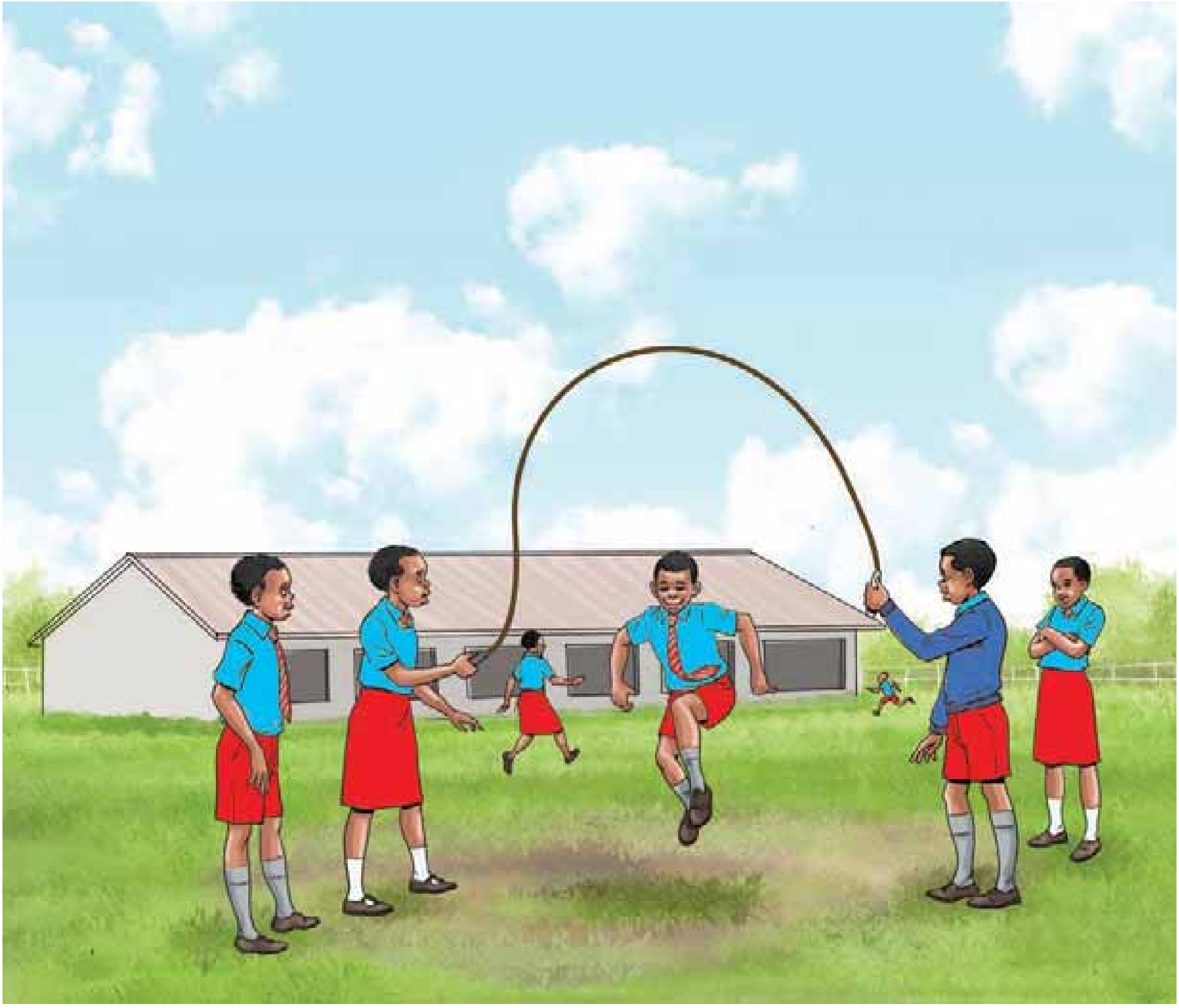

Sare ya shule

Shule yetu inaitwa Mashujaa. Shule hii ina watoto wengi sana. Ina watoto wavulana na wasichana. Wao huvaa sare maridadi. Wasichana huvaa sketi nyekundu. Wanavaa pia blauzi ya samawati na soksi nyeupe. Wavulana huvaa suruali fupi. Wao pia huvaa soksi za kijivu na shati za samawati. Wanafunzi wote huvaa sweta za samawati na viatu vyeusi. Kila mara mwalimu mkuu hutuambia, "Someni kwa bidii."

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno.

Kwa mfano: du ka ni - **dukani**

★

du	su	ka	ku
fi	ri	ki	shu
le	ni	si	ra

Sarufi: Soma sentensi hizi.

●

Umoja	**Wingi**
Ninalala chini ya mti	**Tu**nalala chini ya miti.
Ninacheza karibu na nyumba	**Tu**nacheza karibu na nyumba.
Ndege **yu**ko juu ya paa	Ndege **wa**ko juu ya mapaa.
Mpira **u**ko kando ya njia	Mipira **i**ko kando ya njia.

Rafiki Kalulu

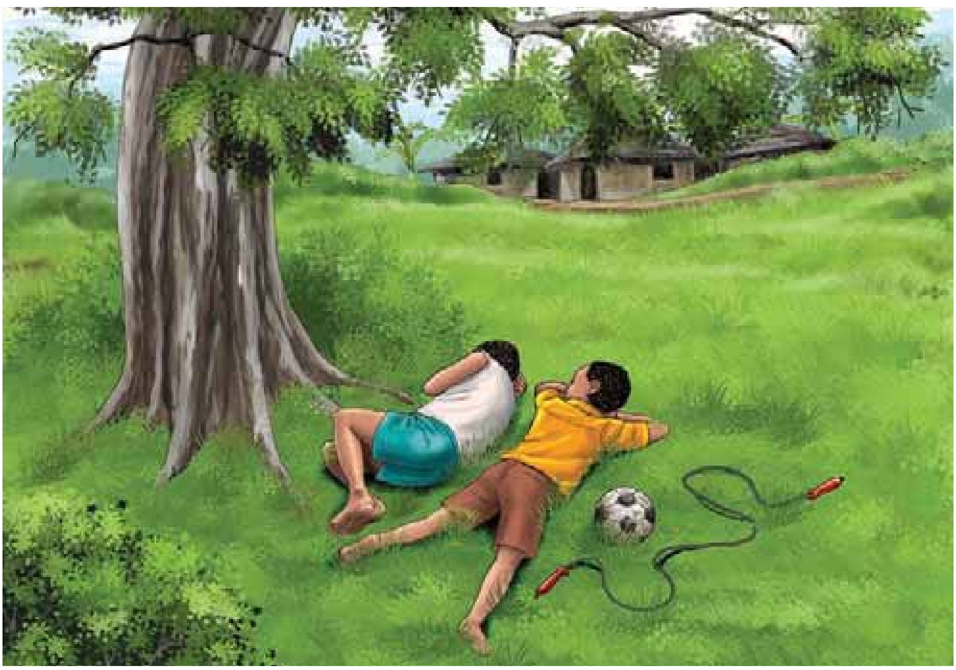

Soma silabi na maneno.

ma wa i dha — **mawaidha**

ma a ru fu — **maarufu**

m jo mba — **mjomba**

vi ru si — **virusi**

kwa nza — **kwanza**

u ki mwi — **ukimwi**

Soma sehemu za neno na neno lote.

★ ku ji kinga — **kujikinga**

wa si ambukizwe — **wasiambukizwe**

hu fundisha — **hufundisha**

a me ji funza — **amejifunza**

a na ishi — **anaishi**

hu saidia — **husaidia**

Sarufi: Soma maneno haya.

Umoja	Wingi
amejifunza	**wame**jifunza
amejikinga	**wame**jikinga
ameishi	**wame**ishi
amesaidia	**wame**saidia

Hadithi ya Toili

Huyu ni Toili. Yuko katika darasa la kwanza. Toili anaishi na mjomba wake. Mjomba wake ni maarufu sana kijijini. Yeye husaidia wanakijiji kwa kuwapa mawaidha. Mawaidha haya huwasaidia kujikinga na virusi vya UKIMWI. Pia hufundisha watu jinsi ya kuishi na virusi vya UKIMWI. Toili amejifunza mambo mengi kutoka kwa mjomba wake.

Soma silabi na maneno.

vya ku la	tha ma ni	cha ku la
vyakula	**thamani**	**chakula**
mi ka te	mbo ga	ma tu nda
mikate	**mboga**	**matunda**

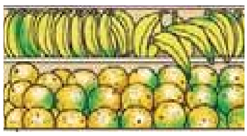

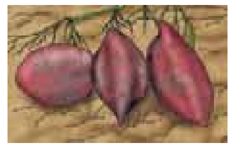

Soma sehemu za neno na neno lote.

u ta shangaa	na vi tamani
utashangaa	**navitamani**
hu ta kataa	vya tapakaa
hutakataa	**vyatapakaa**

Sarufi: Soma maneno haya.

-ako	**-enu**
kalamu **yako**	kalamu **zenu**
kitabu **chako**	vitabu **vyenu**
mtoto **wako**	watoto **wenu**
jino **lako**	meno **yenu**

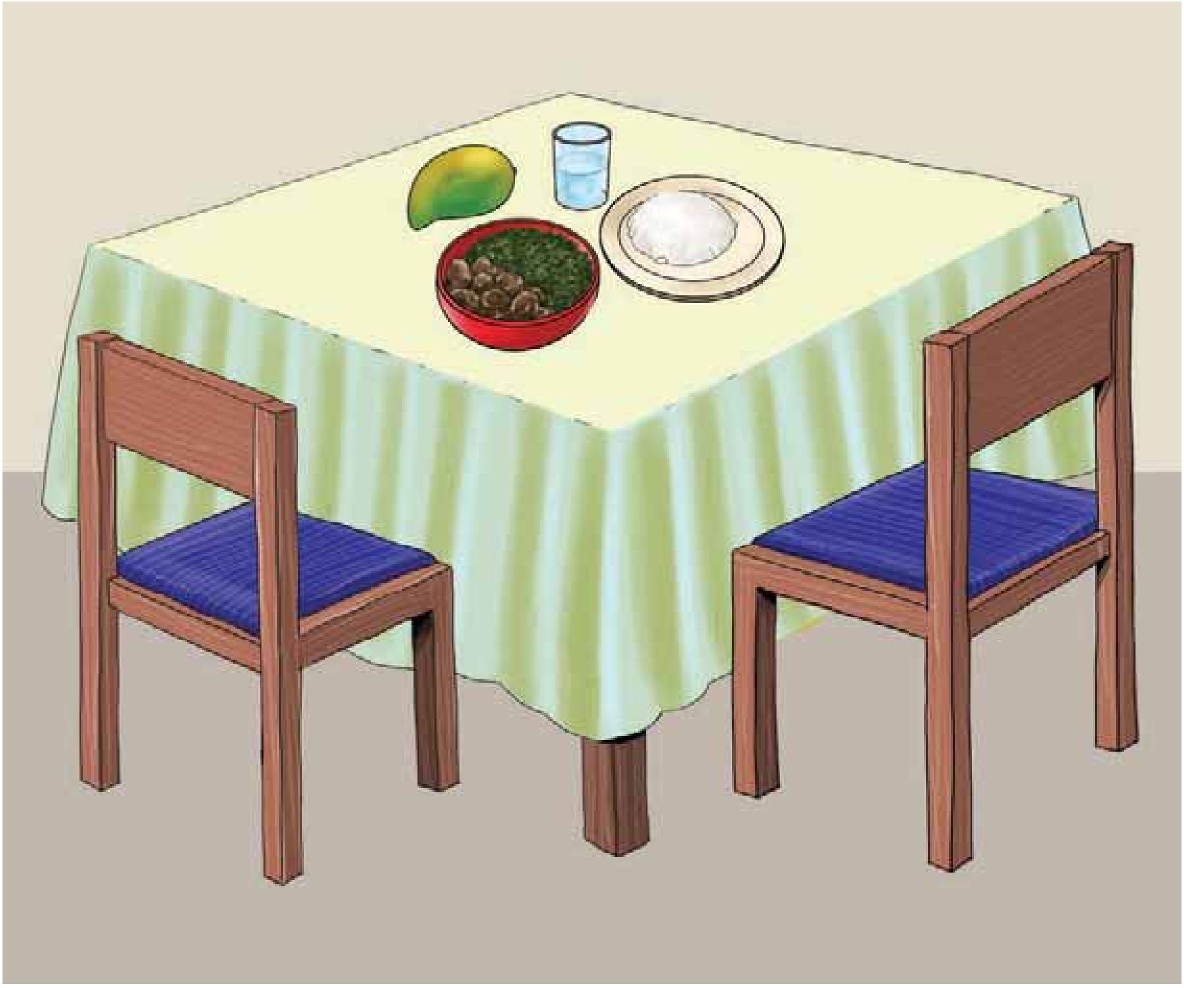

Lishe bora

Nina shairi jamani, ni fupi utashangaa
La vyakula vya thamani, ukipewa hutakataa
Vyote navitamani, naviona vyatapakaa
Chakula sio utamu, sisitiza lishe bora

Lishe bora sio ghali, ni vyakula vya kawaida
Vya mikate na ugali, na mboga zenye faida
Matunda kwa kila hali, mafuta bila ziada
Chakula sio utamu, sisitiza lishe bora

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno.

Kwa mfano: shu ka - **shuka**

★

du	le	ni	ku
su	ri	ra	shu
fi	ki	si	ka

Sarufi: Soma sentensi hizi.

●

Wakati uliopo	**Wakati ujao**
Athumani **ana**kula	Athumani **ata**kula.
Omboga **ana**lia	Omboga **ata**lia.
Kalulu **ana**lala	Kalulu **ata**lala.
Toili **ana**ishi	Toili **ata**ishi.

Vyakula mbalimbali

Tamka sauti na silabi.

z i	s i	b a	p a
zi	**si**	**ba**	**pa**

Soma silabi na maneno.

zi wa ni	ku m la	ki to we o
ziwani	**kumla**	**kitoweo**
ba ku li	ba ta	kwe li
bakuli	**bata**	**kweli**

Soma sehemu za neno na neno lote.

ku ku tembelea	a me nenepa
kukutembelea	**amenenepa**
a m tembelee	a ka mwa lika
amtembelee	**akamwalika**

Sarufi: Soma sentensi hizi.

Umoja	**Wingi**
Bata **huyu** ni **m**zuri	Bata **hawa** ni **wa**zuri.
Dubu **huyu** ni **m**kali	Dubu **hawa** ni **wa**kali.
Kuku **huyu** ni **m**dogo	Kuku **hawa** ni **wa**dogo.
Nyoka **huyu** ni **m**refu	Nyoka **hawa** ni **wa**refu.

Dubu na Bata

Dubu alimuona bata barabarani. Akawaza, "Siku hizi bata amenenepa kuliko kuku!" Siku ya pili akakutana na bata ziwani. Dubu akamualika bata amtembelee. Lakini bata alielewa nia ya dubu ni kumla. Bata akasema, "Kwaa, kwaa, kwaa! Kukutembelea wewe ni kama kuweka kitoweo katika bakuli lako." Dubu akasema, "Kwa kweli, leo bata umenikataa. Siku moja nitakupata."

Tamka sauti na silabi.

t e	v e	w e	y e
te	**ve**	**we**	**ye**

Soma silabi na maneno.

m bwa	ng'o mbe	nga mi a
mbwa	**ng'ombe**	**ngamia**
mbu zi	ngu ru we	si mba
mbuzi	**nguruwe**	**simba**

Soma sehemu za neno na neno lote.

wa li shangazwa	wa li ishi
walishangazwa	**waliishi**
ha ku wapa	wa li kuja
hakuwapa	**walikuja**

Sarufi: Soma sentensi hizi.

Mimi	**Yeye**
Ninapenda paka.	Anapenda paka.
Ninataka bata.	Anataka bata.
Ninapenda dubu.	Anapenda dubu.
Ninafuga mbuzi.	Anafuga mbuzi.

Siri ya Otonglo

Mzee Otonglo aliishi katika kijiji cha Mitimbili. Yeye alikuwa tajiri sana. Otonglo alikuwa maarufu kwa ufugaji wa wanyama. Katika zizi lake alifuga mbuzi, kondoo, na ngamia. Wanakijiji walishangazwa na Otonglo. Yeye alifuga fisi na simba pia. Wanyama hawa waliishi pamoja kwa amani. Watu walikuja kutoka sehemu mbalimbali za nchi. Walikuja ili wajue siri yake. Otonglo hakuwapa siri hiyo.

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno.

Kwa mfano: nga mi a - **ngamia**

★

ka	ga	ta	nga
mbe	ng'o	pu	mi
nda	zi	mbu	a

Sarufi: Soma sentensi hizi.

Umoja	Wingi
Wewe unamuona dubu	**Nyinyi mna**waona dubu.
Wewe unamuona kuku	**Nyinyi mna**waona kuku.
Wewe unamuona sungura	**Nyinyi mna**waona sungura.
Wewe unamuona fisi	**Nyinyi mna**waona fisi.

Umoja wa siafu

Tamka sauti na silabi.

● a e

wa **we**

nywa **nywe**

Soma silabi na maneno.

▬ m si cha na | ku du mi sha | ku cha na

msichana | **kudumisha** | **kuchana**

m cha fu | nywe le | ku su gu a

mchafu | **nywele** | **kusugua**

Soma sehemu za neno na neno lote.

★ ha ku penda | ku m penda

hakupenda | **kumpenda**

wa ka m toroka | a ka furahi

wakamtoroka | **akafurahi**

Soma maneno haya.

◆

Neno	**Kinyume**
safi	chafu
enda	rudi
juu	chini
kubwa	ndogo
lia	cheka

Msichana mchafu

Kando ya mto Mara, paliishi msichana aliyekuwa mchafu sana. Hakupenda kuoga, kusugua meno wala kuchana nywele zake. Kucha na nguo zake zilikuwa chafu sana. Siku moja, akaanza kujikuna kwa sababu ya chawa na uchafu. Wazazi wake, ndugu na marafiki wakamtoroka. Akabaki peke yake. Ndipo akaamua kuoga, kusugua meno, kuchana nywele na kukata kucha zake. Jamii na marafiki wakarudi na kumpenda tena. Msichana akafurahi sana na kuahidi kudumisha usafi.

Tamka sauti na silabi.

i	**i**	**a**	**a**
wi	**wi**	**wa**	**wa**
kwi	**mwi**	**chwa**	**mwa**

Soma silabi na maneno.

u so ni	ki chwa ni	mwi sho we
usoni	**kichwani**	**mwishowe**
kwa pa ni	ma go ti ni	mi guu ni
kwapani	**magotini**	**miguuni**

Soma sehemu za neno na neno lote.

wa ka tu uma	tu me lala
wakatuuma	**tumelala**
wa ka toweka	tu li kuwa
wakatoweka	**tulikuwa**

Sarufi: Soma sentensi hizi.

Sentensi	Kinyume
Savida **alichafua** rinda	Savida **alisafisha** rinda.
Mkoji **alianika** nguo	Mkoji **alianua** nguo.
Flora **alitega** mtego	Flora **alitegua** mtego.
Malenya **alipanga** vyombo	Malenya **alipangua** vyombo.

Siafu

Siku moja, siafu walikuja kwetu. Sote tulikuwa tumelala. Siafu wakatuuma kila mahali. Miili yetu ikafura. Walituuma usoni na kichwani. Pia wakatuuma mabegani, kwapani, mikononi na magotini. Mwishowe wakatuuma miguuni hata nyayoni. Jamii nzima ikalia kwa uchungu. Tulikuwa na maumivu kwa sababu ya kuumwa na siafu. Ilipofika asubuhi, siafu wote wakatoweka.

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno.

Kwa mfano: si a fu - **siafu**

★

m	si	cha	mu
ngu	fu	na	le
a	o	wa	te

Sarufi: Soma sentensi hizi.

Umoja	Wingi
Ninafurahi sana	**Tuna**furahi sana.
Ninaweza kusoma	**Tuna**weza kusoma.
Ninatafuta nyota	**Tuna**tafuta nyota.

Mafumbo ya maumbo

Tamka sauti na silabi.

u	**i**
vu	**vi**
mvu	**mvi**

Soma silabi na maneno.

u pi nde	m vu a	nye ku ndu
upinde	**mvua**	**nyekundu**
ma chu ngwa	ma nja no	sa ma wa ti
machungwa	**manjano**	**samawati**

Soma sehemu za neno na neno lote.

tu ka unda	tu ka shindana
tukaunda	**tukashindana**
tu li po kuwa	ki ka shinda
tulipokuwa	**kikashinda**

Sarufi: Soma sentensi hizi.

Umoja	Wingi
Rangi **yangu** ni nyekundu	Rangi **zetu** ni nyekundu.
Sare **yangu** ni nyeupe	Sare **zetu** ni nyeupe.
Sketi **yangu** ni nyeusi	Sketi **zetu** ni nyeusi.
Kaptula **yangu** ni hudhurungi	Kaptula **zetu** ni hudhurungi.

Upinde wa mvua

Jana tulipokuwa shuleni kulinyesha mvua ya rasharasha. Mara tukaona upinde wa mvua angani. Upinde ulikuwa na rangi nzuri za kupendeza. Kwa kawaida, upinde wa mvua una rangi saba. Mimi na marafiki zangu tukashindana kutaja rangi za upinde wa mvua. Tukaunda makundi mawili. Ndipo tukataja rangi hizo kwa haraka. Kikundi changu kikataja rangi tano: nyekundu, machungwa, manjano, kijani kibichi, na samawati. Kikundi changu kikashinda.

Tamka sauti na silabi.

ng u	ng a	ng o	ng e
ngu	**nga**	**ngo**	**nge**

Soma silabi na maneno.

be nde ra	hi s to ri a	nye u si
bendera	**historia**	**nyeusi**
u ku mbu sho	ma e nde le o	n chi
ukumbusho	**maendeleo**	**nchi**

Soma sehemu za neno na neno lote.

hu tu kumbusha	tu ki pigania
hutukumbusha	**tukipigania**
i li yo mwagika	wa lio pigania
iliyomwagika	**waliopigania**

Sarufi: Soma sentensi hizi.

Umoja	**Wingi**
Rangi **hii** ni nyekundu	Rangi **hizi** ni nyekundu.
Nguo **hii** ni nyeupe	Nguo **hizi** ni nyeupe.
Ngao **hii** ni nyeusi	Ngao **hizi** ni nyeusi.
Ngazi **hii** ni nyeusi	Ngazi **hizi** ni nyeusi.

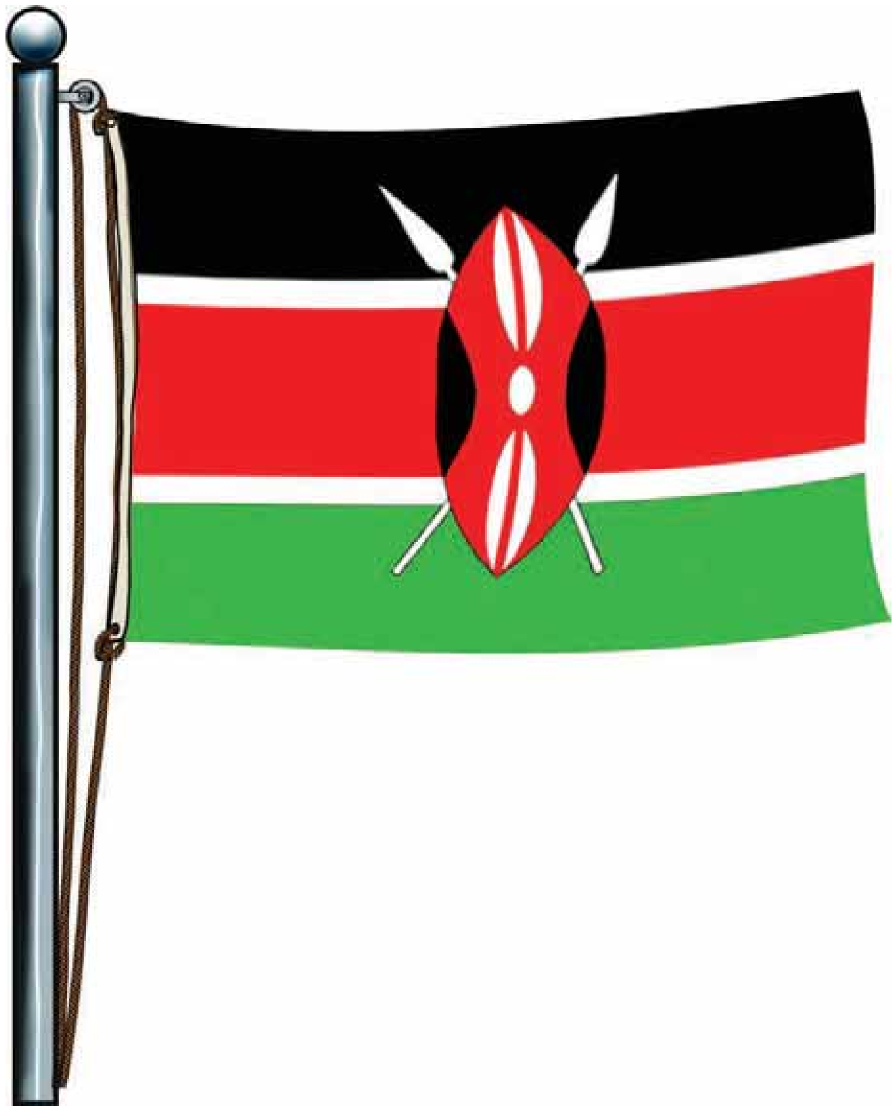

Rangi za bendera yetu

Bendera yetu ni ukumbusho wa historia yetu. Rangi nyeusi kama ngozi yetu hutukumbusha mashujaa wetu waliopigania uhuru. Nyekundu hutukumbusha damu iliyomwagika wakati tukipigania uhuru wetu. Rangi ya kijani kibichi ni ukumbusho wa uzuri wa nchi yetu. Nyeupe ni ya amani. Amani ambayo hutufanya tuishi pamoja. Hii ndiyo nguvu, ngao, nguzo na ngazi ya maendeleo.

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno.

Kwa mfano: nye u pe - **nyeupe**

★

ja	ku	su	nja
ni	nye	si	no
ma	ndu	ki	pe

Sarufi: Soma maneno haya.

Neno	Kinyume
mkarimu	mchoyo
mzuri	mbaya
mrefu	mfupi
mkubwa	mdogo
mnene	mwembamba

Vitendawili

1. Nyumba yangu ni kubwa lakini mlango mdogo.
2. Mama nieleke.
3. Nawaka nateketea.
4. Tik tak tik tak.
5. Nikimpiga mwanangu watu hucheza.
6. Bubu mwenye maneno mengi.
7. Popote niendapo hunifuata.
8. Akija kila mtu analia.
9. Kipo lakini sikioni.
10. Wazungu wawili wamechungulia mlangoni.
11. Nyumba yangu haina taa.
12. Bak bandika bak bandua.

kifo	chupa	kitabu	ngoma	nyayo	kitanda	kivuli
mshumaa	kaburi	mate	saa	makamasi	kisogo	bunduki

Tamka silabi.

a	**i**	**a**	**i**
ha	**si**	**wa**	**pi**
mha	**msi**	**njwa**	**spi**

Soma silabi na maneno.

mu u gu zi	wa ki li	ma ju mba
muuguzi	**wakili**	**majumba**
m ha ndi si	mwa li mu	re di o ni
mhandisi	**mwalimu**	**redioni**

Soma sehemu za neno na neno lote.

hu fundisha	a nge penda
hufundisha	**angependa**
hu hudumia	a tangaze
huhudumia	**atangaze**

Sarufi: Soma sentensi hizi.

1. Kima yuko nyuma ya gari.

2. Mwalimu yuko mbele ya darasa.

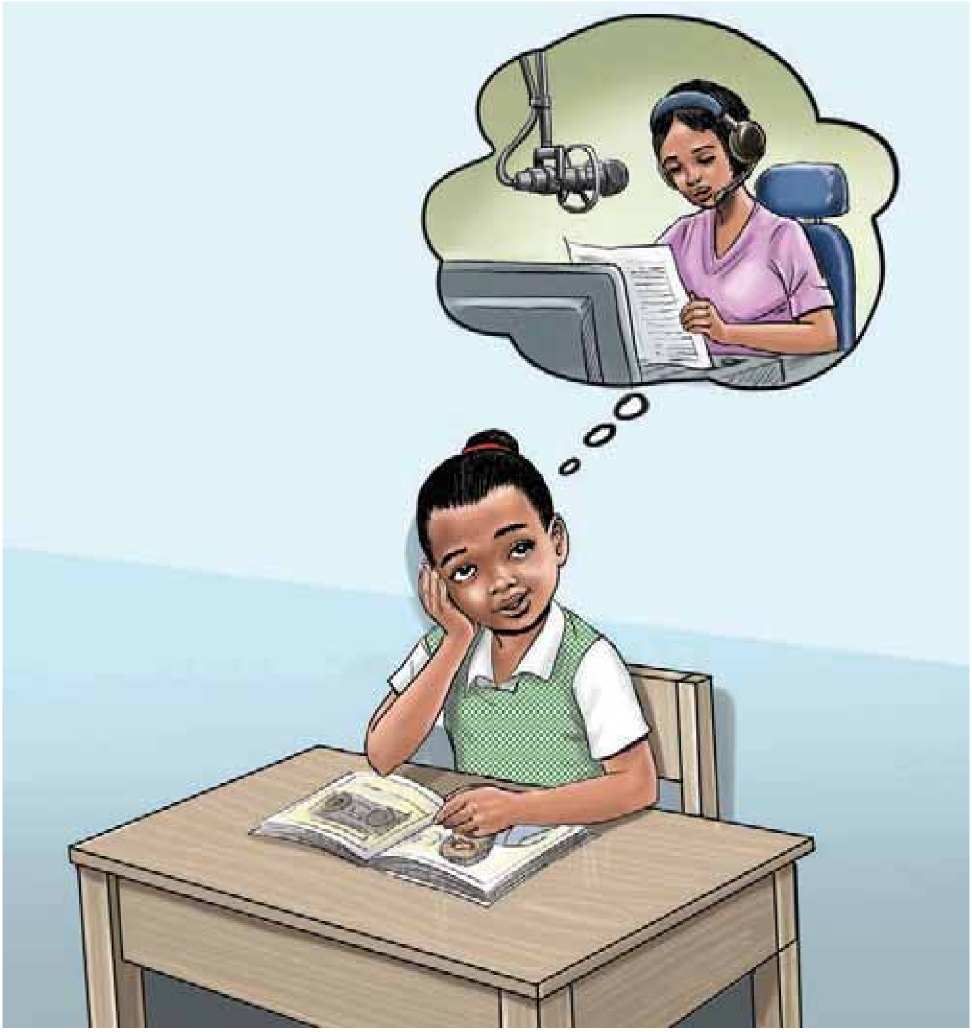

Jamaa ya Guyatu na kazi zao

Baba ya Guyatu ni mwalimu. Yeye hufundisha watoto wa shule ya msingi. Kaka yake ni muuguzi. Yeye huhudumia wagonjwa hospitalini. Mama yake ni mhandisi. Yeye hujenga barabara na majumba makubwa. Dada yake ni wakili. Yeye hutetea watu mahakamani. Guyatu angependa kuwa mwanahabari ili atangaze redioni na kwenye runinga. Wewe ungependa kuwa nini baada ya masomo yako?

Tamka sauti na silabi.

a	**a**	**a**	**a**
za	**ja**	**wa**	**ta**
nza	**nja**	**kwa**	**kta**

Tamka silabi na maneno.

nje ma	kwa nza	u da k ta ri
njema	**kwanza**	**udaktari**
la zi ma	mwa shi	O g le
lazima	**mwashi**	**Ogle**

Soma sehemu za neno na neno lote.

ni nge penda	ni ta saidia
ningependa	**nitasaidia**
ni fundishe	ni fanikiwe
nifundishe	**nifanikiwe**

Sarufi: Soma sentensi hizi.

Umoja	Wingi
Yule ni **mwa**namuziki	Wale ni **wa**namuziki.
Yule ni **mwa**nahabari	Wale ni **wa**nahabari.
Yule ni **mwa**shi	Wale ni **wa**ashi.
Yule ni **mwa**limu	Wale ni **wa**limu.

Kazi nizipendazo

Mimi ni Ogle. Niko katika darasa la kwanza. Nikimaliza masomo ningependa kufanya kazi mbalimbali. Ningependa kuwa mwalimu kama dada yangu ili nifundishe watoto kusoma. Mama yangu alisema ninaweza kuwa mwashi, nijenge majumba ya kifahari. Baba alisema udaktari pia ni kazi nzuri. Nitasaidia wagonjwa kupata nafuu. Ninajua kuwa ili nifanikiwe katika kazi yoyote ni lazima nisome kwa bidii.

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno.

Kwa mfano: fu ndi - **fundi**

★

ndi	to	mu	o
mwa	li	na	ndi
fu	nzi	shi	wa

Sarufi: Soma sentensi hizi.

Umoja	Wingi
Ninaenda sokoni	**Tuna**enda sokoni.
Ninaenda barabarani	**Tuna**enda barabarani.
Ninaenda nyumbani	**Tuna**enda nyumbani.
Ninaenda shuleni	**Tuna**enda shuleni.
Ninaenda dukani	**Tuna**enda dukani.

Mafumbo ya Wanyama

1. Kuku kumi waliangalia mwewe angani. Ni macho mangapi yalimuona mwewe? (Macho kumi, kuku huangalia juu kutumia jicho moja).
2. Kuna ndege kumi mtini. Ukirusha jiwe moja ni wangapi watabaki? (Wote watatoroka).
3. Mabaharia watano waliingia majini. Walipotoka, nywele zao hazikuwa na maji. Je, ni kwa sababu gani? (Mabaharia walikuwa na vipara).
4. Mwenye kuzaa hana miguu, mwenye kuzaliwa ana miguu. (Yai na vifaranga).

Soma silabi na maneno.

vi pe pe o
vipepeo

ku ngu ni
kunguni

pa nzi
panzi

chu ngu
chungu

m chwa
mchwa

nzi ge
nzige

Soma sehemu za neno na neno lote.

mbali mbali
mbalimbali

wa karibia
wakaribia

a li ye umba
aliyeumba

ku haribia
kuharibia

Sarufi: Soma maneno haya.

Neno	Kinyume
wanene	wembamba
wakubwa	wadogo
kasi	polepole
ugumu	urahisi
uchungu	utamu
mwerevu	mjinga

Wadudu

Shairi nina kariri, la wadudu mbalimbali,
Wabaya nao wazuri, la nyuki wenye asali,
Vipepeo wa rangi nzuri, na chungu kila mahali,
Wadudu nao viumbe, ni Mungu aliyeumba.

Wengine wakaribia, kwa uchafu ulo ndani,
Mende na panzi pia, chawa nao kunguni,
Mchwa kuharibia, panzi na nzige shambani,
Wadudu nao viumbe, ni Mungu aliyeumba.

Soma silabi na maneno.

wa du du	ka dhaa	ma fu pi
wadudu	**kadhaa**	**mafupi**
ma ba wa	hu fa ri ki	ma ya i
mabawa	**hufariki**	**mayai**

Nyigu

Panzi

Mende

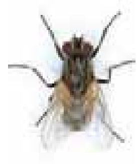
Nzi

Soma sehemu za neno na neno lote.

wa na pendeza	hu penda
wanapendeza	**hupenda**
hu patikana	hu fariki
hupatikana	**hufariki**

Sarufi: Soma sentensi hizi.

-ake	-ao
Yai **lake** limevunjika	Mayai **yao** yamevunjika.
Nguo **yake** imeraruka	Nguo **zao** zimeraruka.
Mpira **wake** umepotea	Mipira **yao** imepotea.
Kioo **chake** kimepasuka	Vioo **vyao** vimepasuka.

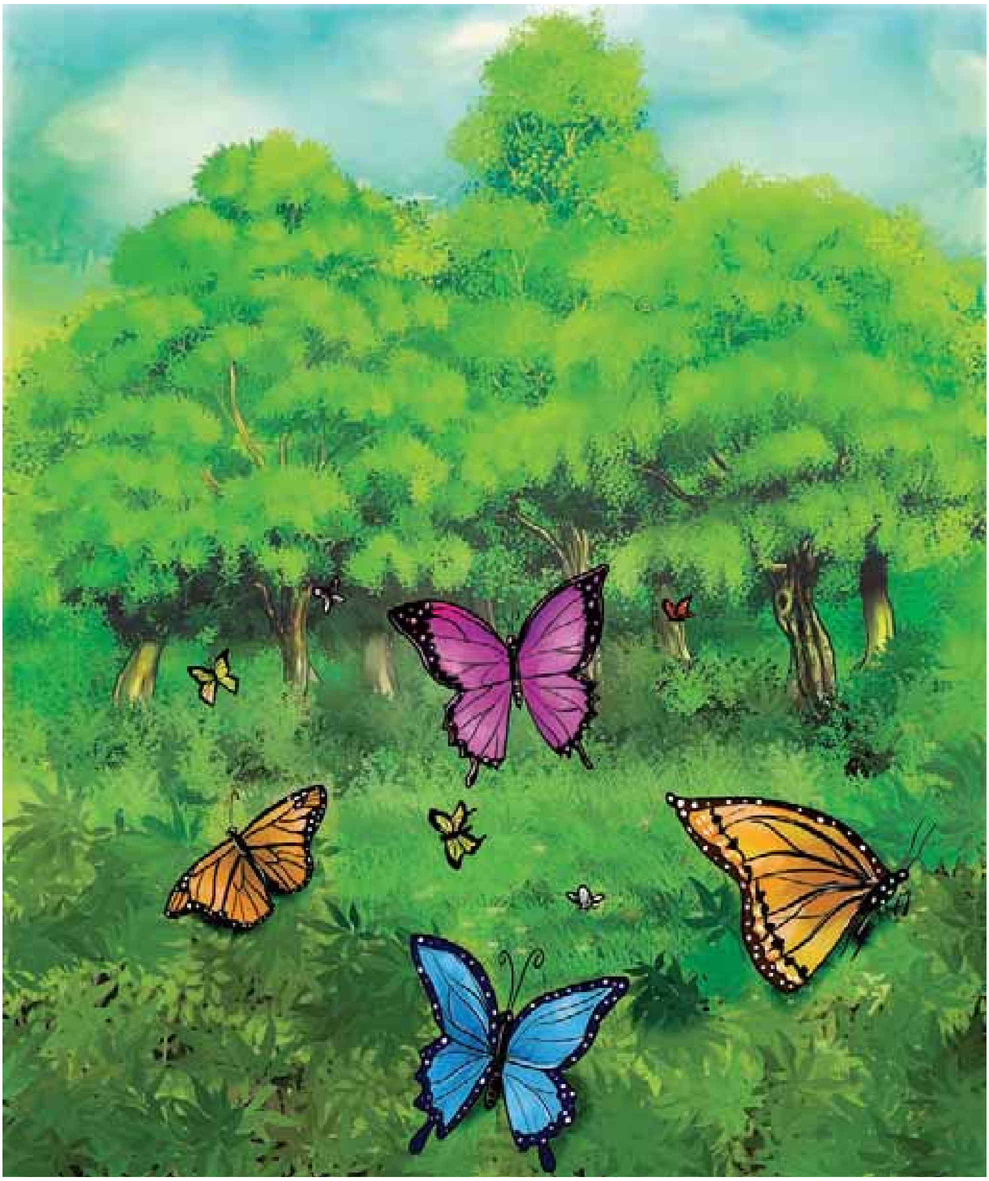

Vipepeo

Vipepeo ni aina ya wadudu ambao wanapendeza sana. Hii ni kwa sababu ya rangi kwenye mabawa yao. Maisha ya wadudu hawa huwa ni mafupi sana. Wao huishi kwa wiki kadhaa tu. Kwa kawaida vipepeo wa kike hutaga mayai, halafu hufariki. Je wajua kwa nini vipepeo hupenda maua? Chakula cha kipepeo hupatikana kwenye maji ya maua.

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno.

Kwa mfano: m bu - **mbu**

★

wa	vi	pa	fu
pe	o	nzi	m
cha	ge	nza	bu

Sarufi: Soma sentensi hizi.

Wakati uliopo	Wakati ujao
Kiwavi **ana**taga	Kiwavi **ata**taga.
Kipepeo **ana**vuka	Kipepeo **ata**vuka.
Siafu **ana**toroka	Siafu **ata**toroka.
Mende **ana**lala	Mende **ata**lala.

Hadithi ya Nzi

Soma silabi na maneno.

vi pa wa — ma ba di li ko — vyu ra

vipawa **mabadiliko** **vyura**

ku ta bi ri — ki a nga zi — m vu a

kutabiri **kiangazi** **mvua**

he wa — u pe po — jo to — hu hi si

hewa **upepo** **joto** **huhisi**

Soma sehemu za neno na neno lote.

★ hu ongezeka — u ta wa sikia

huongezeka **utawasikia**

ha wa onekani — wa ki imba

hawaonekani **wakiimba**

Sarufi: Soma sentensi hizi.

Yule	Wale
Mwalimu **yule** ni mzuri	Walimu **wale** ni wazuri.
Mwanafunzi **yule** ni mwerevu	Wanafunzi **wale** ni werevu.
Dereva **yule** ni hodari	Madereva **wale** ni hodari.
Mtoto **yule** ni mtiifu	Watoto **wale** ni watiifu.

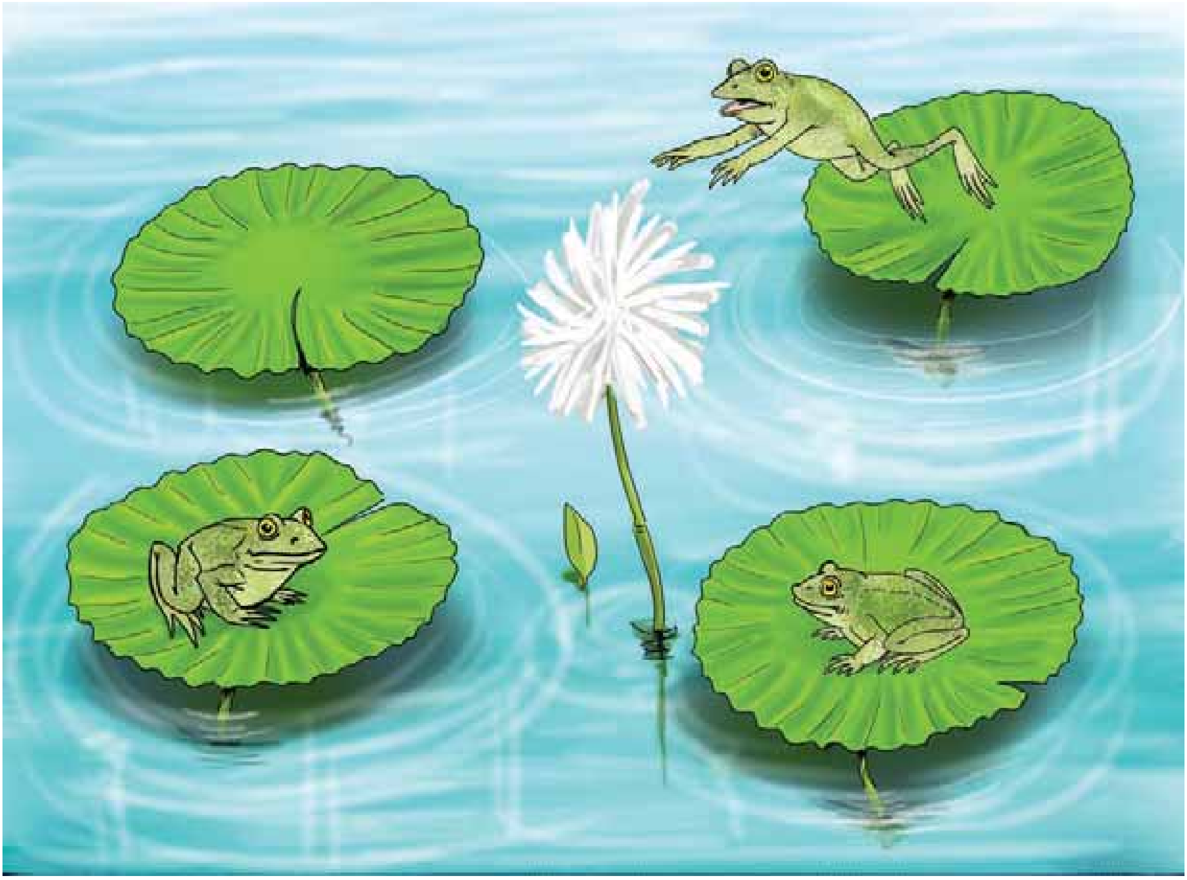

Utabiri wa hali ya hewa: Sehemu ya kwanza

Wanyama na wadudu wana vipawa vya kutabiri hali ya hewa. Wao huhisi mabadiliko ya hewa kama vile joto na upepo.

Vyura hawaonekani kwa urahisi wakati wa kiangazi. Wakati wa mvua, wadudu huwa wengi sana. Vyura nao huongezeka na kula wadudu hao. Ndio maana utawasikia vyura wakiimba kabla ya mvua kunyesha.

Soma silabi na maneno.

ba a dhi	ki wa ngo	ku twa
baadhi	**kiwango**	**kutwa**
u ta a la mu	m cha na	nzi ge
utaalamu	**mchana**	**nzige**

Soma sehemu za neno na neno lote.

ku tembelea	i me karibia
kutembelea	**imekaribia**
wa me ji ficha	wa me somea
wamejificha	**wamesomea**

Sarufi: Soma maneno haya.

Neno	Kinyume
mchana	usiku
baridi	joto
funga	fungua
nzito	nyepesi
rahisi	ngumu
vaa	vua

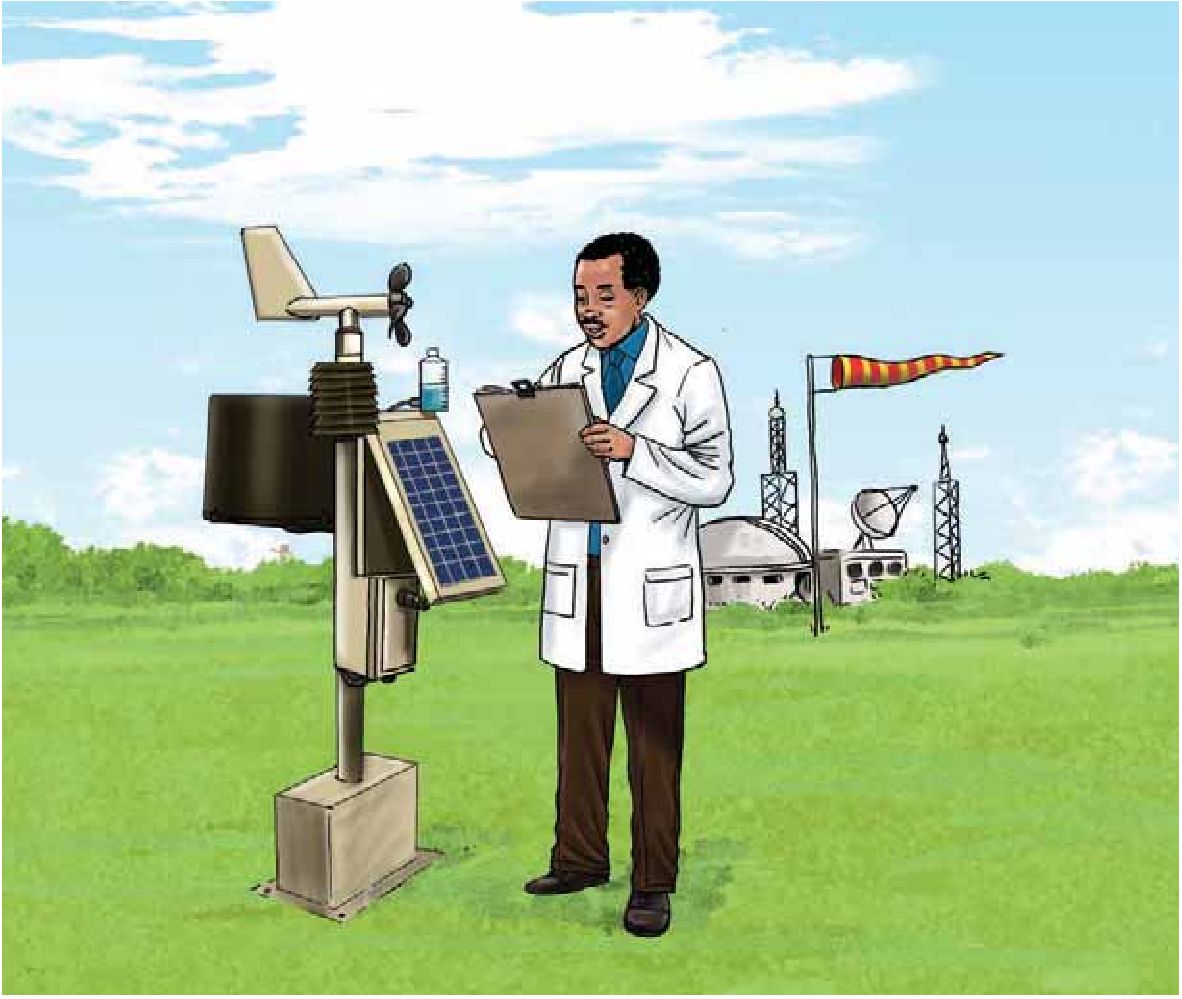

Utabiri wa hali ya hewa: Sehemu ya pili

Kwa kawaida, wadudu kama vile vipepeo hupenda kutembelea maua mchana kutwa. Mara tu unapoona wamejificha upande wa chini wa majani, mvua huwa imekaribia. Je, wajua kwamba nyenje nao huimba sana usiku.

Nchi yetu ina watu ambao wamesomea utaalamu wa kutabiri hali ya hewa. Wao wana ujuzi wa kupima kiwango cha mvua na joto. Wataalamu hawa huitwa watabiri wa hali ya hewa.

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno.

Kwa mfano: u pe po - **upepo**

★

ju	vu	pe	u	to	wa
m	jo	a	po	pa	he

Sarufi: Soma sentensi hizi.

Umoja	**Wingi**
Mdudu **u**tamsikia	**Wa**dudu **m**tawasikia.
Mdudu **u**namsikia	**Wa**dudu **m**nawasikia.
Mdudu **u**limsikia	**Wa**dudu **m**liwasikia.
Mdudu **u**memsikia	**Wa**dudu **m**mewasikia.

Ndovu na Sungura

Ndege na Wanyama

Soma silabi na maneno.

m ku li ma	ngu ru we	ma zi wa
mkulima	**nguruwe**	**maziwa**
ng'o mbe	Na li a ka	a su bu hi
ng'ombe	**Naliaka**	**asubuhi**

Soma sehemu za neno na neno lote.

wa li o nona	ku wa patia
walionona	**kuwapatia**
a li furahi	wa li endelea
alifurahi	**waliendelea**

Sarufi: Soma sentensi hizi.

Umoja	Wingi
Ng'ombe **ali**yenona	Ng'ombe **wali**onona.
Nguruwe **ali**yenona	Nguruwe **wali**onona.
Kuku **ali**yenona	Kuku **wali**onona.
Ng'ombe **ali**yekonda	Ng'ombe **wali**okonda.

Mifugo ya Naliaka: Sehemu ya kwanza

Naliaka alikuwa mkulima hodari sana. Alifuga ng'ombe, kuku na nguruwe walionona sana. Kila asubuhi Naliaka alisema, "Kuku mweusi nitagie mayai ili nipate kiamshakinywa." Kila mara kuku mweusi alitaga mayai madogo na matamu. Ng'ombe naye alitoa maziwa ya kupikia chai. Naliaka alifurahi na kuwapatia kuku na ng'ombe chakula kingi zaidi. Wote waliendelea kukua vizuri.

Soma silabi na maneno.

gha la ni

ghalani

mwe u si

mweusi

so se ji

soseji

ni u a we

niuawe

m ku ta no

mkutano

dha ti

dhati

Soma sehemu za neno na neno lote.

wa li kuwa

walikuwa

ni me anza

nimeanza

a ka lalamika

akalalamika

a ka fikiria

akafikiria

Sarufi: Soma sentensi hizi.

Umoja	Wingi
Mimi **nina**zeeka	Sisi **tuna**zeeka.
Mimi **nina**choka	Sisi **tuna**choka.
Mimi **nina**waza	Sisi **tuna**waza.
Mimi **nina**sema	Sisi **tuna**sema.

Mifugo ya Naliaka: Sehemu ya pili

Kuku mweusi na baba nguruwe walikuwa marafiki wa dhati. Siku moja wakawa na mkutano ghalani karibu na shimo la taka. Kuku mweusi akalalamika, "Mimi nimeanza kuzeeka. Nimechoka kutaga mayai kila siku. Mbona wewe hutoi hata angalau soseji moja kwa Naliaka?"

Baba Nguruwe akafikiria kisha akasema kwa huzuni, "Rafiki yangu, kwako wewe kutaga yai ni rahisi sana. Ili mimi nitoe soseji ni lazima niuawe."

Tumia silabi katika jedwali kuunda maneno.

Kwa mfano: chu ra - **chura**.

★

si	chu	ga	vu	ra
ndo	nya	ngu	ti	ku
twi	su	i	swa	mba

Sarufi: Soma sentensi hizi.

●

Neno	Kinyume
haraka	polepole
ndani	nje
tajiri	masikini
juu	chini

Mfalme Simba na Sungura

Kiswahili

Kitabu cha Mwanafunzi

1

Kitabu hiki cha Kiswahili kimetayarishwa na kuchapishwa chini ya mradi wa TUSOME. Kimeandikwa kufuatia mwongozo wa mawanda na mfuatano uliofanyiwa utafiti wa hali ya juu kwa miaka mitatu katika mradi wa kuboresha ujuzi wa hisabati na usomaji nchini. Utafiti huu uliegemea kubuni njia mwafaka za kufunza usomaji na ufahamu.

Vipengele muhimu na vya kipekee kuhusu hiki kitabu ni:

- Kitabu hiki kinafuata mtaala wa taifa la Kenya.
- Mazoezi ya somo yamefuata mpangilio wa mantiki kutokana na utafiti wa njia bora za kufunza Kiswahili katika darasa la kwanza na la pili.
- Kitabu hiki kina michoro ya kupendeza ambayo hufanya somo la Kiswahili liwe la kuvutia.
- Masomo katika kitabu hiki hujumuisha vijenzi vyote vya lugha ambavyo ni; kusikiza, kuongea, kusoma na kuandika.
- Mpangilio wa kitabu hiki umekusudia kuwawezesha wanafunzi kusoma kwa uzoefu kwa sababu kinawapatia nafasi ya kukumbana na vijenzi vyote vya kusoma.

USAID FROM THE AMERICAN PEOPLE

UKaid from the British people

Kitabu hiki kimechapishwa kwa ufadhili kutoka kwa Shirika la maendeleo ya kimataifa la Marekani (USAID/Kenya) na Idara ya maendeleo ya kimataifa ya Uingereza (DFID/Kenya) kupitia mradi wa Tusome Early Grade Reading Activity.

Januari 2016